

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Radka Vicianová

Ústavná výchova

Diplomová práce

Olomouc 2023

Čestné vyhlásenie

„Čestne prehlasujem, že diplomovú prácu na tému Ústavná výchova som vypracovala samostatne a citovala som všetky použité zdroje. Ďalej prehlasujem, že vlastný text tejto práce vrátane poznámok pod čiarou má **102 841** znakov vrátane medzier.“

V Beladiciach dňa 30.4.2023

.....

Radka Vicianová

PodĎakovanie

Srdečne Ďakujem vedúcej mojej diplomovej práce, prof. JUDr. Milane Hrušákovej, Csc., za odborné vedenie, pripomienky a cenné rady, ale hlavne za jej trpezlivosť a ochotu počas celej doby prípravy práce. Zároveň patrí veľká vĎaka mojim kolegom z Analytického centra Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky za poskytnutie dát a Mgr. Natálii Blahovej, ktorá mi ochotne poskytla rozhovor a uviedla ma do skúmanej problematiky.

Obsah

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	5
ÚVOD	6
1. ÚSTAVNÁ VÝCHOVA V ČESKEJ REPUBLIKE	7
1.1. PRÁVNÁ ÚPRAVA.....	9
1.1.1 Občanský zákoník (§ 971 – 975).....	9
1.1.2 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (§ 5 – 17; § 28– 30; § 42– 42n).....	10
1.1.3 Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních.....	10
1.1.4 Listina základních práv a svobod.....	11
1.1.5 Úmluva o právech dítěte.....	12
1.1.6 Evropská Úmluva o lidských právech.....	13
1.2 PRÁVNÁ ÚPRAVA PRED REKODIFIKÁCIOU , KOMPARÁCIA SO SÚČASNOSŤOU	15
1.3 DŮVODY PRE NARIADENIE ÚSTAVNEJ VÝCHOVY.....	17
1.3.1 Ohrožení výchovy alebo vývoja dieťaťa.....	19
1.3.2 Narušenie výchovy alebo vývoja dieťaťa.....	19
1.3.3 Nemožnosť zabezpečenia výchovy dieťaťa zo strany rodičov	19
1.4 FUNKCIE ÚSTAVNEJ VÝCHOVY	20
1.5 ZARIADENIA VYKONÁVAJÚCE ÚSTAVNÚ VÝCHOVU.....	20
1.5.1 Zariadení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP).....	21
1.5.2 Diagnostický ústav.....	21
1.5.3 Kojenecké ústavy.....	22
1.5.4 Dětské domovy.....	22
1.5.5 Dětský domov se školou.....	23
1.5.6 Výchovný ústav.....	23
2. ÚSTAVNÁ VÝCHOVA NA SLOVENSKU	24
2.1 PRÁVNÁ ÚPRAVA	25
2.1.1 Zákon o rodine.....	26
2.1.2 Ústava SR.....	26
2.1.3 Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele	27
2.2 DŮVODY PRE NARIADENIE ÚSTAVNEJ STAROSTLIVOSTI.....	27
2.3 ZARIADENIA VYKONÁVAJÚCE ÚSTAVNÚ STAROSTLIVOSŤ	29
2.4 DÁTA A KRÁTKA ANALÝZA	32
2.4.1 Zber údajov ohľadne ústavnej starostlivosti na Slovensku.....	32
2.4.2 Konkrétne dáta a ich analýza.....	34
3. RESOCIALIZAČNÉ STREDISKO	50
3.1 ZÁKONNÉ VYMEDZENIE, VÝZNAM, OBSAH.....	51
3.2 ROZHovor s MGR. NATÁLIOU BLAHOVOU	53
4. ZÁVER.....	62
5. ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV.....	63
1. MONOGRAFIE.....	63
2. KOMENTÁR	63
3. ODBORNÉ ČLÁNKY Z ELEKTRONICKÝCH ZDROJOV	64
4. DŮVODOVÉ SPRÁVY	64
5. PRÁVNE PREDPISY.....	65
6. JUDIKATÚRA.....	66
7. INTERNETOVÁ STRÁNKA	66
8. INÉ.....	68
6. ABSTRAKT.....	69
7. KLÚČOVÉ SLOVÁ.....	70

Zoznam použitých skratiek

NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZoR	zákon č. 36/2005 Z. z. Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov
CMP	zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok
LZPS	Listina základných práv a slobôd
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
ČR	Česká republika
SR	Slovenská republika
LZPEU	Listina základných práv Európskej únie
EÚLP	Evropská Úmluva o lidských právech
ÚPrDt	Úmluva o právech dítěte
VýÚstV	Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních
RZ/RS	Resocializačné zariadenie/resocializačné stredisko
CDR	Centrum pre deti a rodiny
ČD	Čistý deň
OČTK	Orgány činné v trestnom konaní
AC MS	Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti

Úvod

Ústavná výchova nepatrí práve medzi najpopulárnejšie témy v rodinne – právnej agende. Samotný pojem je veľmi široký, a nie taký jednoliaty ako sa na prvý pohľad zdá. Právne predpisy v tejto oblasti môžeme považovať za takmer konštantné, bez vážnejších zásahov a úprav zo strany zákonodarcu. Medzi laickou verejnosťou o ústavnej výchove takmer nepočut' – do momentu, pokiaľ nenastane celospoločensky sledovaná aféra, ktorá odhalí pálčivé nedostatky a pochybenia obľudných rozmerov. Presne toto je dôvod, pre ktorý som si ústavnú výchovu zvolila ako tému mojej diplomovej práce.

V období po rozdelení Československa došlo na oboch stranách niekdajšej federácie k úpravám právnych poriadkov; v prípade ústavnej výchovy nevynímajúc. Z dôvodu mojej štátnej príslušnosti, v kombinácii s miestom štúdia táto diplomová práca bude aj porovnávať právnú úpravu na Slovensku s tou v Českej republike . Nielen spoločná právna minulosť, ale aj fakt viazanosti oboch krajín tými istými medzinárodnými dokumentmi môže poslúžiť ako argument k zohľadneniu (ne) fungovania istých aspektov.

Táto práca sa bude taktiež zaoberať resocializačnými zariadeniami, ktoré česká právna úprava nepozná. V tejto časti diplomovej práce sa bude nachádzať aj rozhovor s Mgr. Natáliou Blahovou, bývalou poslankyňou Národnej rady SR a celoživotnou sociálnou pracovníčkou, ktorá bližšie priblíži ich fungovanie spolu s kauzou „Čistý deň“, ktorú počas svojej poslaneckej práce odhalila. V danom čase sa jednalo o jednu z najvážnejších a najdiskutovanejších tém v slovenskej spoločnosti, pričom súdne spory prebiehajú dodnes.

Pre bližšiu ilustráciu ústavnej výchovy na Slovensku bude táto diplomová práca doplnená viacerými tabuľkami, podkladmi, ktoré sú dielom mojich kolegov z Analytického centra Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, a teda na základe presných čísel bude možná lepšia analýza ústavnej výchovy alebo aspoň jej bližšie zhodnotenie.

Táto diplomová práca nemá za cieľ bezhlavé komentovanie nerozumných počinov ľudí či zákona, hoc pripúšťam, že tvrdá kritika na základe faktov a podložených argumentov bude viac než frekventovaná.

1. ÚSTAVNÁ VÝCHOVA V ČESKEJ REPUBLIKE

Ako prvá je nutná vôbec definícia tohto pojmu. Ústavná výchova je výchovné opatrenie nariadené súdom, ak je výchova dieťaťa vážne ohrozená alebo vážne narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave, alebo ak rodičia nemôžu z iných vážnych dôvodov zabezpečiť výchovu dieťaťa.¹

Vyplýva to predovšetkým z východiskovej idey celého rodinného práva v oblasti zverenia dieťaťa do starostlivosti inej osoby; ktorá jednoznačne dáva prednosť individuálnej starostlivosti o dieťa pred ústavnou výchovou.²

Ústavná výchova ako taká predstavuje formu náhradnej kolektívnej výchovy.³

Ústavná výchova je nanovo definovaná ako nevyhnutné opatrenie. Tým sa zvyrazňuje jej subsidiárna povaha.⁴

V európskom kontexte je ústavná výchova vnímaná jednak ako úplne dočasný, počiatočný inštitút pred poskytnutím individuálnej starostlivosti dieťaťu (na rozdiel od Spojeného kráľovstva), jednak ako jeden zo štandardných inštitútov, popri pestúnskej starostlivosti, najmä v prípadoch, keď individuálnu starostlivosť o konkrétne dieťa nie je možné zvládnuť.⁵

---

¹ VYSKOCIL, F. *Dítě v ústavu* [online]. sancedetem.cz. 13. dubna 2012, aktualizováno 17. března 2022 [cit. 12. januára 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/dite-v-ustavu>.

² Výkladové stanovisko č. 18 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 14. února 2014–k problematice nového (dalšího) rozhodnutí o svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>.

³ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 215.

⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1299.

⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

V Českej republike by mal mať život dieťaťa v rodine vždy prednosť pred ústavnou starostlivosťou, pričom by sa mala uprednostniť:

- 1) biologická rodina (vlastná)
- 2) náhradná rodina príbuzná alebo blízka dieťaťa
- 3) úradne sprostredkovaná náhradná rodina
- 4) inštitucionálna (ústavná) starostlivosť.⁶

Z tohto dôvodu ústavná výchova je preto vhodná len vtedy, ak nie je možné zabezpečiť dieťaťu vhodné rodinné prostredie mimo pôvodnej rodiny, ktorá neexistuje alebo neplní svoje funkcie. O nariadení ústavnej výchovy vždy rozhoduje súd, a to aj bez návrhu. Pred nariadením ústavnej výchovy je súd povinný preskúmať, či výchovu dieťaťa nemožno zabezpečiť náhradnou rodinnou starostlivosťou alebo rodinnou starostlivosťou v zariadení pre deti vyžadujúce okamžitú pomoc, ktoré majú pred ústavnou výchovou prednosť.⁷

Zverenie dieťaťa do ústavnej starostlivosti by malo byť posledným možným riešením; je to vyvrcholenie zásahu štátnych orgánov do vzťahu medzi rodičmi a deťmi.⁸

---

⁶ VANČÁKOVÁ, M. Virtuální knihovna NRP: *Institucionální (ústavní) péče o dítě* [online]. 2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite/>.

⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Ústavní výchova*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1161–1176.

1.1. Právna úprava

Právna úprava ústavnej výchovy je obsiahnutá ako v predpisoch práva verejného, tak práva súkromného.⁹

Medzi kľúčové predpisy patria najmä nasledujúce: *Občiansky zákoník, zákon č. 89/2012 Sb., Zákon o sociálne-právni ochraně dětí č. 359/1999 Sb., a Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavni výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.*

Všetky nižšie uvedené právne predpisy a medzinárodné zmluvy nepredstavujú uzavretý a finálny výpočet; úmyselne boli vybrané a bližšie rozobrané tie základné, ťažiskové pre problematiku. K popisu niektorých bude z hľadiska obsahu pristúpené neskôr.

1.1.1 Občiansky zákoník (§ 971–975)

Východiskovým právnym predpisom súkromného práva je NOZ, ktorý venuje ústavnej výchove presne 4 paragrafy, ktoré zároveň predstavujú štvrtý, a teda posledný diel (vynímajúc posledný diel prechodných a záverečných ustanovení) druhej časti NOZ, ktorá je venovaná rodinnému právu. Aj touto skutočnosťou je potvrdený subsidiárny charakter ústavnej výchovy ; a síce systematické zaradenie tohto inštitútu v Občianskom zákonníku. Teda k uplatneniu účinkov takéhoto opatrenia dôjde až v momente, keď iné, menej závažné zásahy sa ukázali byť nedostatočným riešením či dokonca neúčinné.

Všeobecne; ustanovenia sa venujú dôvodom na umiestnenie dieťaťa do ústavnej výchovy, jej dĺžke, zrušeniu a zániku, súdnemu prieskumu, predĺženiu a výživnému k dieťaťu počas jej trvania.

K ich bližšej špecifikácii dôjde v ďalších sub-kapitolách tejto práce.

---

⁹ SOVOVÁ, Olga; ZDRAŽILOVÁ, Jana. *Dítě v ústavni výchově* [online], 2022, č. 6, s. 16. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.

1.1.2 *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (§ 5–17; § 28–30; § 42–42n)*

Ťažiskovo – ústavná výchova ako štátom organizované zaistenie starostlivosti o deti¹⁰ charakterizuje najmä Hlava VI Zákona, čiže § 28–30.

Súčasný zákon je konkrétnym spresnením tohto práva na základnú ochranu, pričom rešpektuje skutočnosť, že dieťa môže byť oddelené proti vôli rodičov len na základe rozhodnutia súdu. Systém výchovných a preventívnych opatrení v oblasti sociálnoprávnej ochrany možno považovať za jeden z aspektov pomoci štátu rodičom, ktorí sa starajú o deti. Navrhovaná právna úprava sa preto riadi cieľom naplniť tieto ústavné záruky a dať im potrebnú konkrétnosť.¹¹

1.1.3 *Zákon o výkone ústavnej výchovy alebo ochranné výchovy ve školských zařízeních*

Hlavné zásady navrhovanej právnej úpravy vymedzujú oprávnenia a povinnosti školských zariadení vo vzťahu k maloletému dieťaťu a jeho zákonným zástupcom a určujú práva a povinnosti maloletého zvereného do starostlivosti školského zariadenia, a zároveň stanovuje mieru obmedzenia práv jeho zákonných zástupcov a určuje ich povinnosti voči školskému zariadeniu rešpektuje potrebu humanizácie výchovno-vzdelávacieho procesu v súlade s Úmluvou o právech dieťaťa v súlade s Listinou základných práv a slobôd predpokladá umiestnenie detí umiestnených na úteku od rodičov do diagnostického ústavu výlučne na základe rozhodnutia súdu o predbežnom opatrení umožňuje zriadiť širokú škálu zariadení s rôznymi výchovnými prístupmi špecifikovanými podľa druhu postihnutia detí, ako vyplynulo z poznatkov odborníkov z oblasti teórie a praxe, stanovuje vekové rozpätie osôb zverených do zariadenia, dôvody, pre ktoré môžu byť do zariadenia umiestnené, umožňuje vytvárať podmienky na výchovu, upravuje problematiku úhrady nákladov na starostlivosť a problematiku vreckového a materiálnej pomoci a zahŕňa poskytovanie preventívno-výchovných služieb výchovne problémovým osobám, ktoré sú ešte v starostlivosti rodiny.¹²

Záverom k otázke „zmiešania“ hmotne-právnych predpisov verejnoprávných so súkromnoprávnymi; v oblasti legislatívy o náhradnej starostlivosti sú tieto dva sektory navzájom

¹⁰ DOLEŽAL, Martin. § 28 [Ústavní výchova a ochranná výchova]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 256, marg. č. 1. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹¹ Vláda: Důvodová zpráva k návrhu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, č. 359/1999 Dz.

¹² Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavnej výchovy alebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, č. 109/2002 Dz.

prepojené, oba spolu úzko súvisia a jeden bez druhého nemôže existovať pre väčšinu detí v systéme náhradnej starostlivosti. Procesná úprava, ktorá je zakotvená nielen v *Zákone o zvláštných řízeních soudních* ale mnohé procesné ustanovenia možno nájsť aj v dvoch vyššie uvedených predpisoch - *Zákone o sociálně-právní ochraně dětí* a *Občanském zákoníku*.

Výsledkom tejto vzájomnej závislosti je nevyhnutná spolupráca medzi orgánmi sociálnoprávnej ochrany, súdmi a súkromnoprávnymi subjektmi, t. j. rodičmi, deťmi, osvojiteľmi, pestúnmi, pediatrami, etopédmi, psychológmi a ďalšími osobami zabezpečujúcimi starostlivosť o dieťa v systéme náhradnej starostlivosti, ktorá sa riadi základnou maximou, ktorou je snaha o dosiahnutie úpravy, ktorá je v najlepšom záujme dieťaťa.¹³

1.1.4 Listina základných práv a svobod

Ústavným základom je najmä článok 32 *Listiny základních práv a svobod*, ktorý v odseku 1 zaručuje osobitnú ochranu detí a mladistvých, v odseku 4 stanovuje hranice obmedzenia rodičovských práv a v odseku 5 všeobecne deklaruje právo rodičov starajúcich sa o deti na pomoc od štátu. Listina tiež stanovuje (článok 32 ods. 6), že potrebné podrobnosti ustanoví zákon.¹⁴

Aplikujúce orgány vždy skúmajú najlepší záujem dieťaťa vzhľadom na okolnosti prípadu, a preto majú široký priestor na voľné uváženie - ich konanie a rozhodnutia nesmú byť svojvoľné alebo nepreskúmateľné.¹⁵

Všetky medzinárodné a vnútroštátne právne predpisy uznávajú osobitné právne postavenie dieťaťa. Účelom a cieľom je chrániť dieťa v situáciách, ktoré sú z hľadiska jeho života neštandardné, t. j. odlišné od bežného rodinného života.¹⁶

Preto aj úprava ústavnej výchovy na národnej úrovni má korene prameniace z medzinárodne právnych záväzkov Českej republiky.

---

¹³ TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě v České republice*. Studentská práce [online databáze], 2016, Dostupné z: www.aspi.cz.

¹⁴ Vláda: Důvodová zpráva k návrhu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, č. 359/1999 Dz.

¹⁵ PEKAŘOVÁ, Lenka. Čl. 32 [*Ochrana rodiny, rodičovství a mateřství; zvláštní ochrana nezletilých*]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. 1. vydání* (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 29. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Úvahy nad právním postavením dítěte*. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Pocta Milaně Hrušákové*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 346.

1.1.5 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte; je jedním z specializovaných nástrojů mezinárodní ochrany lidských práv, který přijala Organizace Spojených národů v roce 1989.¹⁷ V české právní úpravě, vyhlášená oznámením č. 104/1991 Sb.

Zameriavajúc sa na ústavnú výchovu; kľúčovým bude články 3,7, 9, 18, 20 *Úmluvy*.

Podľa medzinárodných deklarácií je štát garantom ochrany dieťaťa a je tiež plne zodpovedný za zabezpečenie dostatočných mechanizmov na zabezpečenie tejto ochrany a najlepšieho záujmu dieťaťa.¹⁸

Najlepší záujem dieťaťa zámerne patrí do kategórie neurčitých resp. otvorených právnych pojmov. Ani *Úmluva*, ani vnútroštátne právne predpisy neobsahujú konkrétnu definíciu najlepšieho záujmu dieťaťa. Dôvod absencie presnej právnej definície je zřejmý. V tomto prípade zákonodarca nemôže "náhodne obsiahnuť" všetky budúce skutočnosti, a preto dáva priestor na rast a prispôsobenie sa neustále sa meniacim spoločenským a kultúrnym podmienkam bez toho, aby musel reagovať na každú z nich osobitne".¹⁹

K praktickej stránke, a síce, čo nie je záujmom dieťaťa v súvislosti s ústavnou výchovou sa vyjadril Ústavný súd: „*Posuzováno z pohledu tohoto článku Úmluvy pak nelze považovat za zájmu dítěte přiměřenou a vhodnou takovou formu řešení, která kriminalizuje mladistvého, který se, ať již z jakýchkoliv důvodů, nedokáže vyrovnat s nařízeno u ústavní výchovou. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že řešit případy porušení jednoznačně v zájmu nezletilého nařízené ústavní výchovy trestněprávními prostředky, tak jak to činí napadené ustanovení (aniž by navíc jakkoliv rozlišovalo a bralo v úvahu různé důvody vedoucí k nařízení ústavní výchovy), a to i při vědomí zvláštní úpravy trestního zákona vztahující se na mladistvé, je v rozporu s čl. 3 odst. 1 Úmluvy.*“²⁰

¹⁷ ŠTURMA, Pavel. Úmluva o právech dítěte. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právnícký slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁸ DOLEŽAL, Martin. § 28 [Ústavní výchova a ochranná výchova]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin a kol. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 257, marg. č. 4. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁹ PSUTKA, Jindřich. 3.4 Nejlepší zájem dítěte. In: PSUTKA, Jindřich. Péče o jmění nezletilého dítěte. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 69. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 4. 1997, spis. zn. Pl. ÚS 31/96.

Článok 20 ÚPrDt zaručuje, že dieťa, ktoré je trvalo alebo dočasne zbavené rodinného prostredia alebo ktoré nemôže byť vo vlastnom záujme ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom. Takémuto dieťaťu musí byť poskytnutá najmä náhradná starostlivosť. Starostlivosť je v *Úmluve* definovaná ako umiestnenie do pestúnskej starostlivosti, islamskej inštitúcie kafala (blízkej poručníctvu), adopcia a v prípade potreby umiestnenie do vhodného zariadenia pre deti. Ústavnú výchovu preto nemožno chápať ako formu sankcie alebo povinnosti uloženej dieťaťu. Ústavná výchova sa preto musí považovať za poslednú možnosť riešenia problému, keď sa nepodarí riadne zabezpečiť výchovu dieťaťa, ako to predpokladá *Úmluva*.²¹

1.1.6 Evropská Úmluva o lidských právech

Evropská úmluva o lidských právech je názov pre *Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod* (1950), ktorý bol silne inšpirovaný Všeobecnou deklaráciou ľudských práv (1948) a bol prvým právne záväzným medzinárodným nástrojom, ktorého cieľom bola ochrana širokého spektra občianskych a politických práv. Ide o právny rámec, ktorý samozrejme vychádza z katalógu práv obsiahnutých v E. (1950), doplneného protokolmi č. 1, 4, 6 a 7, ale jeho rozsah je rozšírený o kazuistiku Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý pri riešení konkrétnych sporov o uplatňovanie ochrany ľudských práv zároveň dotvára európsky štandard ochrany ľudských práv prostredníctvom zjednocujúceho výkladu používaných pojmov.²²

V Českom právnom poriadku figuruje ako: *Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod*²³, prijaté ešte vládami Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky v rokoch 1991 a 1992.

Zameriavajúc sa na ústavnú výchovu; kľúčovým bude čl. 8, Kapitoly XVIII a síce „*Právo na respektování soukromého a rodinného života*“

---

²¹ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 971 [Ústavní výchova a péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1163.

²² ŠTURMA, Pavel. Evropská úmluva o lidských právech. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 326-327.

²³ Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-1-11]. Dostupné z: www.aspi.cz.

Článok 8 hovorí nasledovne:

1. „Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydli a korespondencie.
2. Státny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadů, kedy je to v súlade so zákonom a nezbytné v demokratickej spoločnosti v zájmu národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu zeme, predchádzaní nepokojům a zločinosti, ochrany zdraví alebo morálky alebo ochrany práv a slobod jiných.²⁴

Tento Článok sa mimo iných záležitostí zaoberá aj dôvodmi odobrania detí do náhradnej starostlivosti, kam z logiky vecí spadá aj ústavná výchova. Splnenie, respektíve nesplnenie požiadaviek na takéto konanie zo strany príslušných orgánov verejnej moci je otázkou výsostne určenou pre súdy, preto základom judikatúry pre (ne) správnu aplikáciu daného Článku je rozhodovacia prax ESĽP.

Ťažiskovým a najznámejším prípadom, kedy české orgány verejnej moci boli posudzované zo strany ESĽP, a teda bol bližšie rozoberaný práve Článok 8 EÚĽP a skúmané jeho (ne) porušenie je prípad *Wallová a Walla proti Českej republike*.

Jednalo sa o odobratie detí do náhradnej starostlivosti iba z dôvodu nevhodného bývania. Z rozsudku implicitne vyplýva, že ak si rodina nebola schopná sama zabezpečiť primerané bývanie, štát mal poskytnúť sociálnu pomoc.²⁵

„Soud má za to, že pro splnění požadavku přiměřenosti měly české orgány v dané věci navrhnout jiná, méně radikální řešení než umístění dětí do ústavní výchovy. Soud se totiž domnívá, že úlohou orgánů sociálně-právní ochrany je právě pomoc osobám v nesnázích, které nemají nezbytné znalosti o systému, vést jejich kroky a poskytnout jim radu mimo jiné o různých druhích sociálních dávek, o možnostech získání sociálního bytu a o ostatních prostředcích k překonání jejich obtíží.“²⁶

Umiestnením detí do ústavnej výchovy došlo k porušeniu Článku 8 EÚĽP.

---

²⁴ KRATOCHVÍL, Jan. Kapitola XVIII [Právo na rešpektování soukromého a rodinného života (čl. 8 EÚĽP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 863.

²⁵ KRATOCHVÍL, Jan. Kapitola XVIII [Právo na rešpektování soukromého a rodinného života (čl. 8 EÚĽP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 951.

²⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 10. 2006, spis. zn. 23848/04.

1.2 Právna úprava pred rekodifikáciou , komparácia so súčasnosťou

Rekodifikácia občianskeho práva, ktorej hlavným výsledkom je nový *Občianský zákoník*, účinný od 1.1.2014 zahŕňala taktiež úpravu rodinného práva, a teda zmeny zasiahli aj ústavnú výchovu.

Do tohto obdobia bol pre ústavnú výchovu ťažiskovým zákon č. 94/1963 Sb. *Zákon o rodině*. Ústavná výchova, resp. jej definícia bola upravená v *Hlave druhé, výchovná opatření*, definične a funkčne v § 46.²⁷

Mohlo by sa na prvý pohľad zdať, že pre rodinné právo predstavovala rekodifikácia len akési „preklopenie“ doposiaľ platného ZOR do samostatnej časti v NOZ; opak je však pravdou. V otázke ústavnej výchovy došlo k viacerým, podľa môjho názoru zásadným a prospešným zmenám. Nižšie uvedené riadky predstavujú porovnanie kľúčových zmien, ktoré prinieslo „premietnutie“ ZOR do NOZ.

Zákon o rodine v § 44 ZOR klasifikoval ústavnú výchovu ako riešenie v zásade po neúspešných výchovných opatreniach (napomenutie, dohľad, obmedzenie) vydaných buď orgánom sociálno-právnej ochrany detí, alebo súdom. Nové právne predpisy už neodkazujú výslovne na výchovné opatrenia, ale na opatrenia, ktoré boli prijaté predtým. Toto treba vnímať v širšom kontexte akéhokoľvek zasahovania štátu do vzťahu medzi rodičmi a deťmi.²⁸

Určenie podmienok, ktoré v prípade ich splnenia umožňujú súdu nariadiť ústavnú výchovu, je v porovnaní s doteraz platnou právnou úpravou prísnejšie (porovnaj § 46 ods. 1 ZOR) z hľadiska skúmania výchovných opatrení, ktoré predchádzali vydaniu rozhodnutia. Kým predchádzajúca právna úprava umožňovala nariadenie ústavnej výchovy bez toho, aby jej nevyhnutne predchádzali iné výchovné opatrenia (ak to bolo nevyhnutné v záujme maloletého), súčasná právna úprava už takúto výnimku neumožňuje, a preto možno povedať, že je prísnejšia v zmysle ktorej "právo dieťaťa na rodinný život je neodňateľné". Dieťa nemožno oddeliť od rodičov proti ich vôli; je žiaduce zabrániť svojvoľným zásahom do života dieťaťa, jeho rodiny a domova, pretože prvoradú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa majú rodičia (zákonní zástupcovia). formulujú sa ochranné opatrenia na podporu dieťaťa a osôb, ktorým je zverené do starostlivosti,

---

²⁷ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, § 46.

²⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 971 [Ústavní výchova, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občianský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1299.

a formuluje sa ochrana a pomoc dieťaťu dočasne alebo trvalo zbavenému rodinného prostredia vrátane poskytovania náhradnej starostlivosti.²⁹

V porovnaní s pôvodnou právnou úpravou (porovnaj § 46 ods. 1 ZOR) je teraz súd povinný v rozhodnutí o nariadení ústavnej výchovy presne a určito uviesť zariadenie, do ktorého sa dieťa umiestňuje. V praxi to opäť znamená úzku spoluprácu s OSPOD, ktorý je v rámci spolupráce v kontakte s inštitucionálnymi zariadeniami a disponuje potrebnými informáciami. Preto by mal byť súčasne s prácou s rodinou v kontakte s dieťaťom, aby bol schopný identifikovať vhodné zariadenie, ktoré spĺňa požiadavky zákona vo vzťahu k želaniam dieťaťa a blízkosti jeho pôvodného sociálneho prostredia. Zatiaľ čo podľa predchádzajúcej právnej úpravy bolo vecou správneho rozhodnutia, či sa dieťa premiestni do iného zariadenia, zo súčasnej právnej úpravy vyplýva, že o premiestnení dieťaťa do iného zariadenia musí rozhodnúť aj súd.³⁰

V otázke výživného; súčasná platná právna úprava ukladá súdu povinnosť (na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy, porovnaj § 46 ZOR) rozhodnúť okrem rozsudku o nariadení ústavnej výchovy alebo ochrannej výchovy aj o výživnom pre maloleté dieťa.³¹

---

²⁹ ENOCHOVÁ, Dana. § 971 [Nařízení ústavní výchovy]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1007.

³⁰ Taktiež.

³¹ Taktiež.

1.3 Dôvody pre nariadenie ústavnej výchovy

Často krát, a absolútne mylne dochádza k pochopeniu ústavnej výchovy ako nástroja trestného práva; ako určité zariadenie, kde sa umiestňuje deti a mládež, s ktorými si nikto „nevie dať rady“. Preto je potrebné poznamenať, že Ústavná výchova slúži výlučne na ochranu dieťaťa, o ktorého osobu nie je riadne postarané, nie na ochranu spoločnosti (delikventné deti), na ochranu rodičov ("zlé deti", ktorých výchova je mimo kontroly rodičov) alebo na ochranu iných osôb (napr. deti trpiace duševnou chorobou, ktoré sú mimoriadne agresívne).³² Prostriedky, ktorými disponuje trestné právo vo veciach sankcionovania mladistvých, bližšie hovorí samostatný zákon.³³

Umiestnenie dieťaťa do ústavnej výchovy sa často považuje za zlyhanie rodiny a spoločnosti. Napriek tomu je pre niektoré deti ústavná starostlivosť nevyhnutná z dôvodov na strane rodiny aj dieťaťa. Ústavná starostlivosť je výchovné opatrenie, ktoré musí vždy nariadiť súd, a to buď z úradnej moci, alebo na návrh. Dieťa sa umiestni do ústavnej starostlivosti, ak je jeho výchova, duševný, telesný alebo rozumový stav alebo vývoj vážne ohrozený alebo narušený a iné opatrenia, ktoré sa predtým prijali, nevedli k náprave. Existuje určitá postupnosť, podľa ktorej je dieťa najprv umiestnené do biologickej rodiny, potom do náhradnej rodiny príbuznej alebo blízkej dieťaťu, do úradne sprostredkovanej náhradnej rodiny a až nakoniec do ústavnej výchovy.³⁴

Ak súd rozhodne o ústavnej výchove, musí sa preskúmať a preukázať, že predtým prijaté opatrenia boli skutočne (a nielen formálne) bezvýsledné. Medzi takéto opatrenia patria najmä opatrenia podľa článku 925 ods. 1. Márne konanie v zmysle § 925 ods. 2 potom môže viesť práve k začatiu konania z úradnej moci o uložení ústavnej starostlivosti. Súd musí postupovať v súčinnosti s OSPOD a posúdiť aj prípadné konanie voči rodine v zmysle § 13 a 13a ZSPOD, kde následným rozhodnutím súdu môže dôjsť k umiestneniu maloletého dieťaťa až na tri mesiace do výchovného zariadenia, zariadenia pre deti vyžadujúce okamžitú pomoc alebo zdravotníckeho

---

³² HOVORKA, D., KRÍSTEK, A., MACELA, M., TRUBAČOVÁ, K., ZÁRASOVÁ, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020.

³³ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

³⁴ SOVOVÁ, Olga; ZDRAŽILOVÁ, Jana. *Dítě v ústavní výchově* [online], 2022, č. 6, s. 16. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.

zariadenia. Ide o rozhodnutie, ktoré nie je rozhodnutím o ústavnej výchove, ale ktoré je nevyhnutné pre posúdenie podmienok pre nariadenie ústavnej výchovy.³⁵

Jedná sa teda skutočne o nevyhnutné opatrenie, ktoré nasleduje až prieskume všetkých variant, ktoré by predstavovali menej invázny zásah.

Mínulosť ukázala, že zo strany orgánov verejnej moci došlo aj k nadužívaniu tohto inštitútu. Preto aj zo strany legislatívcov bolo myslené na zákonné zamedzenie takýchto situácií.

Okruh relevantných dôvodov pre takýto postup výslovne zúžený v odseku 3, ktorý vylučuje nedostatočné sociálne (bytové, majetkové) podmienky ako dôvod pre rozhodnutie o ústavnej výchove. V zásade by malo platiť, že relevantným faktorom pri rozhodovaní o ústavnej starostlivosti je, či rodičia alebo osoba, ktorá sa o dieťa stará, majú záujem naďalej sa o dieťa starať, či si inak plnia svoje povinnosti voči dieťaťu a či spôsob takejto starostlivosti dieťa nijako neohrozuje alebo nepoškodzuje.³⁶

Pred nariadením ústavnej výchovy musí súd vždy zvážiť (prešetriť, vykonať dokazovanie), či dieťa, u ktorého sú dôvody na umiestnenie mimo starostlivosti rodičov, nemôže byť umiestnené do starostlivosti občana. V konaniach, ktoré sa riadia zásadou oficiality, kde je súd povinný skúmať dôvody umiestnenia dieťaťa mimo rodiny a možnosti jeho ďalšej starostlivosti, musí teda súd určiť, či je starostlivosť inej osoby vôbec reálna. Robí tak jednak vzhľadom na situáciu dieťaťa a stupeň ohrozenia alebo narušenia jeho výchovy alebo stavu a jednak vzhľadom na situáciu v širšej rodine dieťaťa.³⁷

Zo zákona vyplývajúce dôvody možno deliť nasledovne :

---

³⁵ ENOCHOVÁ, Dana. § 971 [Nařízení ústavní výchovy]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání* (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. marg. č. 2. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³⁶ Taktiež.

³⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 971 [Ústavní výchova a péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1165.

1.3.1 Ohrozenie výchovy alebo vývoja dieťaťa

Skutočné ohrozenie výchovy dieťaťa možno vidieť najmä v situácii, keď sa rodičia o dieťa nestarajú, zanedbávajú ho a nemajú pozitívny vplyv na jeho výchovu. Môže to byť napríklad prípad rodičov, ktorí nadmerne pijú alkohol, hrajú hazardné hry atď. Dôležitým kritériom v tomto prípade bude intenzita samotnej hrozby. Taktiež ohrozujú výchovu dieťaťa tým, že tolerujú jeho zanedbávanie školskej dochádzky alebo užívanie drog, alkoholu a násilia. Ak súd v takomto prípade nariadi ústavnú výchovu, bude mať zariadenie v tejto situácii na dieťa preventívny účinok, pretože vytvorí lepšie podmienky, než v akých bolo dieťa vychovávané.³⁸

1.3.2 Narušenie výchovy alebo vývoja dieťaťa

Výchova, telesný, duševný alebo mentálny stav dieťaťa alebo jeho správny vývoj sú už vážne narušené do takej miery, že je v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa zostať v jeho súčasnom vzdelávacom prostredí. Ide o situácie, keď správanie rodičov alebo iných osôb už dosiahlo intenzitu narušenia výchovy, stavu alebo riadneho vývoja dieťaťa. Môže byť dôsledkom závažného zanedbávania, zneužívania alebo zlého zaobchádzania s dieťaťom. Podobne v tomto prípade môže ísť o situáciu, keď fyzický alebo duševný stav dieťaťa už bol vážne narušený nadmerným užívaním alkoholu alebo drog. Nariadenie ústavnej výchovy má potom nápravnú funkciu.³⁹

1.3.3 Nemožnosť zabezpečenia výchovy dieťaťa zo strany rodičov

Na rozdiel od predchádzajúcich dôvodov ide najmä o objektívne dôvody, keď rodičia nemôžu, napríklad z dôvodu choroby, zdravotného postihnutia, dlhodobej neprítomnosti (väzba, VTOS) Podobným dôvodom môže byť smrť rodičov a nedostatok vhodného príbuzného, ktorý by prevzal starostlivosť o dieťa. Je potrebné zdôrazniť, že nedostatočné bývanie alebo finančná situácia rodičov nemôžu byť samy osebe dôvodom na nariadenie ústavnej výchovy. Závažné

---

³⁸WESTPHALOVÁ, Lenka. § 971 [Ústavní výchova, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1300, marg. č. 2.

³⁹Taktiež.

dôvody môžu byť aj na strane dieťaťa, ak rodičia nie sú schopní starať sa o dieťa v domácnosti a nezveria ho dobrovoľne do ústavnej starostlivosti.⁴⁰

1.4 Funkcie ústavnej výchovy

Na funkciu ústavnej výchovy možno nazerať z pohľadu spoločnosti aj klienta. Niekedy sa tieto pohľady rozchádzajú, ale potom má prednosť pohľad spoločnosti. Inštitúcie, ktoré sa viac zameriavajú na individuálne potreby klienta a uplatňujú obmedzenia alebo zákazy len v nevyhnutnej miere, majú vyššiu úspešnosť pri návrate klientov do normálneho života.⁴¹

Vo všeobecnosti možno funkcie inštitúcií rozdeliť na tri hlavné zložky. Prvou zložkou je podpora a starostlivosť; je náhradou za nefunkčnú alebo chýbajúcu rodinu a nahrádza nielen podporu, ale aj zázemie. Bez inštitúcií, kde je táto zložka nahradená, by klienti nemohli žiť plnohodnotný život. Druhou zložkou je liečba, vzdelávanie a resocializácia, ktorej hlavným cieľom je, aby klient opustil zariadenie v inom, pokiaľ možno lepšom stave, než v akom doň vstúpil. Tretou a neopomenuteľnou zložkou je obmedzenie, vylúčenie a represia, bez ktorých by spoločnosť ohrozovali ľudia trpiaci vážnou poruchou alebo tí, ktorí spáchali trestný čin. Podfunkciou a pomyselnou štvrtou zložkou by mohla byť rekreácia - klient sa počas pobytu v zariadení zvyčajne zotavuje zo života na okraji spoločnosti.⁴²

1.5 Zariadenia vykonávajúce ústavnú výchovu

Ak z rôznych dôvodov nie je možné zveriť dieťa do starostlivosti fyzickej osoby, súd môže ako nevyhnutné opatrenie nariadiť aj ústavnú starostlivosť (§ 971 až 975 NOZ). Tá sa vykonáva vo vzdelávacích zariadeniach podľa zákona o vzdelávaní. Ani v tomto prípade nemožno umiestnenie dieťaťa považovať za definitívne. Podľa § 1 ods. 2 VýÚstV inštitúcie spolupracujú s rodinou a poskytujú pomoc v záležitostiach týkajúcich sa dieťaťa vrátane rodinnej terapie a vzdelávania v oblasti rodičovských a iných zručností potrebných na výchovu a starostlivosť o rodinu. Poskytujú tiež podporu pri prechode dieťaťa do pôvodného rodinného prostredia alebo pri prechode

---

⁴⁰Taktiež.

⁴¹SOVOVÁ, Olga; ZDRAŽILOVÁ, Jana. *Dítě v ústavní výchově* [online], 2022, č. 6, s. 16. Dostupné z: www.aspi.cz/.

⁴²Taktiež.

dítěťa do náhradnej starostlivosti. Práva a povinnosti umiestnených detí upravuje § 20 VýÚstV.⁴³

Potrebné je spomenúť novelu zákona⁴⁴, ktorá nadobúda účinnosť 1.1.2025 a zásadne ovplyvní ústavnú výchovu, akým spôsobom, bude taktiež rozobraté nižšie.

1.5.1 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP)

Pre tento typ zariadení v spoločnosti zľudovel názov „Klokánek“.

ZDVOP poskytuje pomoc ohrozeným deťom na základe zmluvy alebo na základe rozhodnutia súdu v situáciách, keď rodičia nemôžu zabezpečiť starostlivosť o dieťa z dôvodu krízovej situácie v rodine a bezprostredného ohrozenia dieťaťa a túto starostlivosť nemôže zabezpečiť poručník, pestún alebo iná starajúca sa osoba.⁴⁵ Deti od narodenia do 18 rokov sa umiestňujú maximálne na 1 rok, ak sa nachádzajú v ťažkej životnej situácii a ich príbuzní alebo náhradní rodičia sa o ne nemôžu z rôznych vážnych dôvodov dočasne postarať. Zariadenie sa môže využívať aj ako forma pomoci dieťaťu pred jeho umiestnením do ústavnej alebo pestúnskej starostlivosti.⁴⁶

1.5.2 Diagnostický ústav

Je tzv. internátne zariadenie na výkon ústavnej výchovy. Deti sú tu umiestnené buď na základe súdneho rozhodnutia alebo predbežného opatrenia, alebo dobrovoľne v rámci preventívneho pobytu. Dobrovoľné pobyty sa však využívajú veľmi málo. Okrem pravidelnej školskej dochádzky sa vykonávajú aj komplexné psychologické vyšetrenia a rôzne rozhovory s deťmi od troch rokov až do ukončenia povinnej školskej dochádzky. Deti sú tu umiestnené na 8 týždňov alebo do rozhodnutia súdu o výkone ústavnej výchovy v inom nadväzujúcom zariadení náhradnej rodinnej starostlivosti alebo do zrušenia pobytu. Súd zohľadňuje výsledky uvedených vyšetrení.⁴⁷

---

⁴³ PEKAŘOVÁ, Lenka. Čl. 32 [Ochrana rodiny, rodičovství a mateřství; zvláštní ochrana nezletilých]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 108. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

⁴⁴ Zákon č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, Čl. V.

⁴⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, č. 363/2021 Dz.

⁴⁶ SOVOVÁ, Olga; ZDRAŽILOVÁ, Jana. *Dítě v ústavní výchově* [online], 2022, č. 6, s. 16. Dostupné z: www.aspi.cz/.

⁴⁷ Taktiež.

1.5.3 Kojenecké ústavy

Existujú dva typy, pre deti do jedného roka a pre deti do troch rokov. Matky týchto detí tu môžu byť takisto v opatere. Umiestňujú sa sem deti, ktorým hrozí zneužívanie, ktoré majú vážne zdravotné problémy a ktorým rodina nedokáže alebo odmieta poskytnúť základnú starostlivosť.⁴⁸

Už spomínaná novela zákona de facto ráta so zrušeným „kojeňákov“, s účinnosťou od roku 2025.

Podľa zákona od roku 2025 už nebude možné umiestniť deti vo veku do 3 rokov do ústavnej starostlivosti a od januára 2022 budú prípustné len zdravotné dôvody na umiestnenie dieťaťa do detského domova pre deti do troch rokov (detský domov). Zároveň sa od tohto roku sprísnil dohľad nad umiestňovaním detí do domovov dôchodcov na základe zmluvy medzi zákonným zástupcom dieťaťa a zariadením, ktoré službu poskytuje. Do roku 2025 by tak mali v Českej republike zaniknúť detské ústavy v podobe, v akej ich poznáme dnes.⁴⁹

1.5.4 Detské domovy

Sú zariadenia pre deti vo veku od troch do 18 rokov alebo do ukončenia systematickej prípravy na budúce povolanie, ktoré nemali vážne výchovné problémy doma ani v škole a ktorých telesný a duševný vývoj je normálny. Detské domovy poskytujú deťom komplexnú starostlivosť a po odchode zo zariadenia im pomáhajú napríklad pri komunikácii so súdmi alebo pri hľadaní zamestnania a ubytovania. Deti sú rozdelené do rôznorodých rodinných skupín. Vzdelávanie prebieha v miestne príslušných školách, materských školách a stredných (odborných) školách mimo inštitúcie.⁵⁰

---

⁴⁸ Taktiež.

⁴⁹ ČERNÝ, Pavel. *Kojenecké ústavy se mění*. [online]. statistikaamy.cz, 4. února 2022 [cit. 16. ledna 2020]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2022/02/04/kojenecke-ustavy-se-meni>.

⁵⁰ SOVOVÁ, Olga; ZDRAŽILOVÁ, Jana. *Dítě v ústavní výchově* [online], 2022, č. 6, s. 16. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.

1.5.5 Dětský domov se školou

DDS funguje pre deti, ktoré navštevujú základnú školu a sú ohrozené rizikovým správaním, pochádzajú z nevhodného rodinného prostredia alebo majú špecifické poruchy učenia či správania. Poruchy správania môžu zahŕňať šikanovanie, krádeže, úteky z domu alebo záškoláctvo. Sú tu umiestnené aj deti s emocionálnou depriváciou, špecifickými poruchami učenia a deti s ľahkým mentálnym postihnutím. Škola sa nachádza v priestoroch DDS.⁵¹ V porovnaní s detským domovom je tu menej slobody a viac pravidiel.⁵²

1.5.6 Výchovný ústav

Zohráva výchovnú, sociálnu a vzdelávaciu úlohu. Funguje na podobnom princípe ako DDS, ale pre deti vo veku 15 až 18 rokov. Výnimočne tu môže byť umiestnené dieťa už vo veku 12 rokov, ak trpí takými závažnými poruchami, že ho nemožno umiestniť do DDS. Sú zriadené oddelene pre dievčatá a chlapcov. Deti sú rozdelené do ústavov alebo výchovných skupín podľa toho, či im bola nariadená ústavná výchova, ochranná výchova alebo potrebujú výchovnú a terapeutickú starostlivosť. Samostatnou zložkou sú vzdelávacie inštitúcie pre nepľnoleté matky a ich deti. Vo výnimočných prípadoch tam chovanci zostávajú až do veku 19 rokov.

V špeciálnych typoch inštitúcií sa poskytuje ochranná výchova. Slúži pre deti vo veku od 12 do 15 rokov, ktoré spáchali spoločensky nebezpečný čin, t. j. čin inak trestný. Ochranná výchova sa ukladá podľa zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.⁵³

---

⁵¹ Taktiež.

⁵² PRÁVO NA DĚTSTVÍ: *Typy ústavní péče* [online]. 2013 [cit. 2021-05-22]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/deti/tvoje-situace/jsi-v-ustavu/typy-ustavni-pece/>.

⁵³ SOVOVÁ, Olga; ZDRAŽILOVÁ, Jana. *Dítě v ústavní výchově* [online], 2022, č. 6, s. 16. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.

2. ÚSTAVNÁ VÝCHOVA NA SLOVENSKU

Ako prvé je potrebné vymedziť hneď prvý rozdiel s Českom, a síce pomenovanie inštitútu. Slovenská právna úprava po novele z roku 2005 používa pojem „ústavná starostlivosť“, pričom sa nejedná o otázku prekladu.

Zákon o rodine namiesto doterajšieho pomenovania ústavná výchova zavádza nový pojem, a to ústavná starostlivosť.⁵⁴

Výchova je tu chápaná v širšom slova zmysle ako starostlivosť o osobu dieťaťa, pri ktorej dochádza aj k podstatným rozhodnutiam. Zahŕňa starostlivosť o výchovu, o rozvoj individuálnych telesných a duševných schopností dieťaťa. Na rozdiel od osobnej starostlivosti, ktorú môžu zabezpečovať aj osoby, ktoré nie sú zákonnými zástupcami dieťaťa. Aj v prípade umiestnenia dieťaťa do niektorej z foriem náhradnej starostlivosti sú za jeho riadnu výchovu naďalej zodpovední rodičia, prípadne poručník. V návrhu zákona je pojem výchova používaný v širšom zmysle. V ostatných prípadoch je použitý pojem osobná starostlivosť.⁵⁵

Ústavná starostlivosť je tretou formou náhradnej starostlivosti. Jej obsah je však trochu iný než obsah náhradnej osobnej starostlivosti i obsah pestúnskej starostlivosti. Ústavná starostlivosť má voči týmto zvyšným dvom formám náhradnej starostlivosti subsidiárny charakter. Preto zákon výslovne uvádza, že aj náhradná osobná starostlivosť, aj pestúnska starostlivosť majú prednosť pred ústavnou starostlivosťou a tiež, že súd musí pred nariadením ústavnej starostlivosti vždy skúmať, či maloleté dieťa nemožno zveriť do niektorej z týchto dvoch foriem náhradnej starostlivosti.⁵⁶

---

⁵⁴ HORVÁTH, E. a VARGA, E. *Zákon o rodine – komentár*. 1. vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2009. s. 260.

⁵⁵ Dôvodová správa č. 36/2005 Ds k Zákonu o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=188937>.

⁵⁶ PAVELKOVÁ, Bronislava. § 54 [Ústavná starostlivosť – všeobecne]. In: PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 338.

Aj podľa judikatúry; nariadenie ústavnej výchovy dieťaťa je krajné opatrenie; zákon dáva prednosť iným výchovným opatreniam, najmä takým, ktoré umožňujú výchovu dieťaťa v individuálnej starostlivosti rodiny. Aj v zmysle novej úpravy treba pri nariadení ústavnej výchovy veľmi starostlivo zvažovať, či je výchova dieťaťa tak vážne narušená, že je nevyhnutné nariadením ústavnej výchovy zasiahnuť do života dieťaťa; nariadenie ústavnej výchovy by malo byť výnimkou.⁵⁷

2.1 Právna úprava

V oboch krajinách zostal pôvodný zákon o rodine č. 94/1963 Zb. ešte nejaký čas v platnosti (na Slovensku do roku 2005, v Českej republike do roku 2013). A dva predpisy, ktoré ho nahradili (slovenský zákon o rodine č. 36/2005 Z. z., český občiansky zákonník č. 89/2012 Sb.), na túto úpravu skôr úzko nadväzujú, než aby úplne menili existujúcu úpravu.⁵⁸

Platná slovenská právna úprava ústavnej výchovy aj jej autentická interpretácia ako aj jeho základné zásady sú však plne uplatniteľné aj pri správnej aplikácii platnej českej právnej úpravy. Vyplýva to z totožnosti základného rámca - v oboch štátoch platí nielen rovnaký Dohovor o právach dieťaťa, ale aj rovnaká Listina základných práv a slobôd (č. 23/1991 Zb., u nás publikovaná pod č. 2/1993 Sb.; porovnaj čl. 2 ods. 1 OZ). Nielen to, ale celé české a slovenské rodinné právo je určite minimálne z 90 % obsahovo totožné.⁵⁹

Dohovor aj Listina už boli rozoberané v kapitole vyššie, preto z dôvodu zamedzenia duplicity obsahu nedôjde k ich bližšiemu popisu.

Na rozdiel od Česka, slovenské súkromné právo v hmotne – právnom slova zmysle neprešlo rekonštrukciou. V procesnej otázke, Občiansky súdny poriadok (OSP) bol s účinnosťou od roku 2016 „nahradený“, pričom „spory“ už upravuje Civilný sporový poriadok (CSP) a „nespory“ Civilný mimosporový poriadok (CMP).

---

⁵⁷ Správa Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 22. 5. 1985, spis. zn. Cpj 13/85.

⁵⁸ KŘÍSTEK, Adam. *Změny v rodinněprávní úpravě ústavní výchovy na Slovensku*. Právo a rodina [online databáze], 2016, č. 12 [cit. 18. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.

⁵⁹ Taktiež.

Ťažiskové zákony upravujúce ústavnú starostlivosť na Slovensku sú nasledovné:

2.1.1 Zákon o rodine

K jednotlivým, hlavným § týkajúcim sa ústavnej starostlivosti:

§ 37– toto ustanovenie definuje výchovné opatrenia; majú plniť ochrannú funkciu – napomáhať návratu riadneho výchovného prostredia, ktoré zabezpečí, že sa dieťa bude vyvíjať v súlade so všeobecne akceptovanými morálnymi zásadami spoločnosti. K zásahom do rodičovských práv a povinností dôjde, ak použitie týchto opatrení nevedlo k náprave závadného stavu.⁶⁰ Nie je potrebné vždy, aby predchádzali nariadeniu samotnej ústavnej starostlivosti.

§ 44 – predstavuje základne ustanovenie, ktoré vôbec definuje náhradnú osobnú starostlivosť a ďalej stanovuje jej formy; medzi ktoré spadá aj ústavná starostlivosť. Obdobné ustanovenie, v českej úprave chýba.

§ 54 – hovorí už konkrétne o ústavnej starostlivosti ako takej. Na rozdiel od Česka, odsek 3 (o nedostatočných bytových pomeroch alebo majetkových pomeroch rodičov maloletého dieťaťa, ktoré sa nepovažujú za vážne ohrozenie dieťaťa a dôvode nariadenia úst. starostlivosti⁶¹) bol vložený do zákona už v roku 2005, čo je o 7 rokov skôr⁶². § 55 definuje jej realizáciu.

2.1.2 Ústava SR

Podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy je základným právom na starostlivosť o deti a ich výchovu takým právom, ktoré možno obmedziť aj proti vôli rodiča, respektíve deti sú subjektom ochrany aj v časti úpravy čl. 41 ods. 4. Priznáva sa im právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Priznáva sa im aj ochrana pred násilným odlúčením od rodičov. Proti vôli rodičov môže dieťa od rodičov odlúčiť len súd rozhodnutím vydaným na základe zákona.⁶³

---

⁶⁰ PAVELKOVÁ: *Zákon o rodine...*, s. 225.

⁶¹ Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 54.

⁶² KŘÍSTEK, Adam. *Změny v rodinněprávní úpravě ústavní výchovy na Slovensku*. Právo a rodina [online databáze], 2016, č. 12 [cit. 18. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.

⁶³ DRGONEC, Ján. Čl. 41. In: DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 859.

2.1.3 Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

Kľúčové ustanovenia zákona⁶⁴ upravujúce ústavnú starostlivosť, resp. jej výkon sú § 30-32. Týkajú sa zabezpečenia účelu rozhodnutia súdu v konkrétnom zo zariadení, v ktorom sa vykonáva ústavná starostlivosť, ochranná výchova, neodkladné opatrenie alebo výchovné opatrenie.

2.2 Dôvody pre nariadenie ústavnej starostlivosti

Výpočet týchto dôvodov je taxatívny, čo zákonodarca umocnil slovom „*len vtedy*“. Preto nie je možný extenzívny výklad. Nové znenie zákona už vyriešilo aplikačné problémy, keď pôvodný zákon umožňoval nariadenie ústavnej výchovy vtedy, keď bola výchova dieťaťa narušená (nestačilo jej ohrozenie) a súdy boli nútené využívať extenzívny výklad, pokiaľ chceli dieťaťa zabezpečiť náhradnú starostlivosť.⁶⁵

Vo výnimočných prípadoch však súd môže nariadiť ústavnú starostlivosť, aj keď jej nariadeniu nepredchádzali iné výchovné opatrenia.⁶⁶

Nie je potrebné, aby iné výchovné opatrenia predchádzali nariadeniu ústavnej starostlivosti v prípadoch, keď je dieťaťa nariadená ústavná starostlivosť:

- z dôvodu vážneho ohrozenia jeho výchovy,
- z dôvodu, že rodičia maloletého dieťaťa nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa z iných vážnych dôvodov.⁶⁷

Zo zákona priamo vyplýva, že :

---

⁶⁴ Zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶⁵ PAVELKOVÁ: *Zákon o rodine...*, s. 339

⁶⁶ HORVÁTH, E. a VARGA, E. *Zákon o rodine – komentár*. 1. vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2009. s. 261.

⁶⁷ PAVELKOVÁ: *Zákon o rodine...*, s. 340.

Súd môže nariadiť ústavnú starostlivosť len vtedy, ak je výchova dieťaťa vážne ohrozená alebo vážne narušená, nie je možné dieťa zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti a

- a) dieťa je osvojiteľné a nie je možné ho zveriť do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo do starostlivosti fyzickej osoby podľa osobitného predpisu,
- b) rodičia dieťaťa nežijú alebo im v starostlivosti o dieťa bráni závažná prekážka,
- c) uložené výchovné opatrenie podľa § 37 ods. 3 nevedlo k náprave alebo
- d) rodičia dieťaťa sú pozbavení výkonu rodičovských práv.⁶⁸

O narušení výchovy dieťaťa možno hovoriť vtedy, ak sa v správaní dieťaťa prejavujú vážne nedostatky alebo ak prostredie, v ktorom dieťa žije, vykazuje nedostatky takej intenzity, že dochádza k narušeniu jeho telesného, citového, rozumového a mravného vývoja. Stupeň narušenia riadnej výchovy dieťaťa musí byť vážny. Súdny za vážne ohrozenie výchovy maloletého považujú sústavné záškoláctvo, častejšie dopúšťanie sa drobných krádeží a poškodzovania cudzej veci, predčasný pohlavný život, úteky z domu, požívanie alkoholických nápojov, fetovanie a pod. Vždy treba skúmať, či pri vadnom správaní dieťaťa nešlo len o náhodné alebo ojedinelé vybočenie z normálneho správania podmienené aktuálnymi okolnosťami v živote dieťaťa.⁶⁹

Vážne ohrozenie výchovy maloletého dieťaťa je stav, ktorý v sebe zahŕňa reálnu možnosť narušenia výchovy v dôsledku zlého rodinného prostredia, nedostatku mravnej a výchovnej spôsobilosti rodičov (napr. rodičia sa dopúšťajú trestnej činnosti, ohrozovania mravnej výchovy mládeže, sú psychicky narušení a pod.). Ústavná starostlivosť nariadená z tohto dôvodu je opatrením predovšetkým preventívneho charakteru.⁷⁰

Osobitným prípadom vážneho ohrozenia riadnej výchovy maloletého dieťaťa je prípad, keď rodičia z vážnych dôvodov nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa. Nejde

---

⁶⁸ Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 54

⁶⁹ PAVELKOVÁ: *Zákon o rodine...*, s. 340.

⁷⁰ Taktiež.

teda o to, že výchovu dieťaťa z nejakého – hoci aj objektívneho – dôvodu nezvládajú alebo nerealizujú, tento dôvod je ešte užší – rodič sa z určitého dôvodu nie je schopný o dieťa ani osobne postarať, čiže zabezpečiť dieťaťu každodennú osobnú starostlivosť potrebnú na uspokojovanie jeho potrieb. Dôvodom môže byť napríklad dlhodobá hospitalizácia rodiča, výkon trestu odňatia slobody, väzba a pod.⁷¹

2.3 Zariadenia vykonávajúce ústavnú starostlivosť

V tomto ohľade slovenská legislatíva pristúpila k razantnému kroku; a síce doteraz notoricky známe názvy zariadení dostali sumárne pomenovanie „Centrum pre deti a rodiny“ (ďalej ako „CDR“).

Avšak pre kontext je potrebné uviesť nasledovné:

Do 31. 03. 2018 platný a účinný zákon o sociálno – právnej ochrane detí poznal 4 typy zariadení pre výkon ústavnej starostlivosti, respektíve opatrení podľa tohto zákona a síce:

- detský domov,
- detský domov pre maloletých bez sprievodu,
- krízové stredisko,
- resocializačné stredisko pre drogovu závislých a inak závislých (ďalej len „resocializačné stredisko“)⁷²

---

⁷¹ Taktiež.

⁷² Zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 45.

Od 1. 4. 2018 pozmeňujúci zákon uvádza nasledovné:

(1) Centrum pre deti a rodiny (ďalej len „centrum“) je zariadenie zriadené na účel vykonávania:

- a) opatrení dočasne nahrádzajúcich dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, o nariadení neodkladného opatrenia alebo o uložení výchovného opatrenia⁷³⁾ (ďalej len „pobytové opatrenie súdu“),
....
- b) výchovných opatrení.. (ďalej len „ambulantné výchovné opatrenie“),
...
- c) opatrení na predchádzanie vzniku, prehĺbovania a opakovania
  - I. krízových situácií dieťaťa v prirodzenom rodinnom prostredí alebo náhradnom rodinnom prostredí,
  - II. porúch psychického vývinu, fyzického vývinu alebo sociálneho vývinu dieťaťa z dôvodu problémov v prirodzenom rodinnom prostredí, náhradnom rodinnom prostredí, širšom sociálnom prostredí a v medziľudských vzťahoch,
- d) špecializovaného programu na predchádzanie vzniku, prehĺbovania a opakovania krízových situácií dieťaťa, ktoré je obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi, dieťaťa týraného alebo sexuálne zneužívaného alebo na vykonávanie opatrení na overenie miery ohrozenia dieťaťa týraním, sexuálnym zneužívaním alebo inými činmi ohrozujúcimi jeho život, zdravie, priaznivý psychický vývin, fyzický vývin alebo sociálny vývin,
...
- e) resocializačného programu na podporu sociálneho začlenenia dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby závislých od alkoholu, drog alebo patologického hráčstva.⁷³⁾

Ako je možné vidieť, v obsahovej stránke veci podstatnej pri výkon ústavnej starostlivosti ako takej sa oproti minulej právnej úprave nezmenilo takmer nič, akurát sa ustanovil jednotný názov – rovnaký pre každé zariadenie plus zjednotenie financovania a spolupráce zariadení atď.

Znenie zákona, a teda aj názvy zariadení platia od 1.1.2019.

---

⁷³⁾ Zákon č. 61/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 45.

Avšak ako vyplýva z dôvodovej správy, osobitnej časti k § upravujúcemu CDR; Navrhuje sa, aby zariadením sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately bolo centrum pre deti, ich rodiny a plnoleté fyzické osoby (ďalej len „centrum“), a aby jeho zriaďovateľom bolo Ústredie. Dôvodom je osvedčené fungovanie zriaďovateľskej pôsobnosti Ústredia k detským domovom, Ústredie ako zriaďovateľ štátnych detských domovov zabezpečuje aj dostatočný počet miest v potrebnej štruktúre na výkon rozhodnutia súdu v štátnych aj neštátnych detských domovoch a iných zariadeniach. Ak bude v zriaďovateľskej pôsobnosti Ústredia zariadenie, ktoré vykonáva aj opatrenia na dobrovoľnej báze – tak ambulantné, terénne ako aj pobytové, bude mať Ústredie legitímny dôvod na zabezpečenie dostatočného počtu takýchto kapacít aj prostredníctvom akreditovaných zariadení. Zároveň bude odstránená dlhodobá disproporcía vo financovaní samosprávnej pôsobnosti v oblasti zabezpečovania súdnych rozhodnutí a tiež sa zvýši možnosť ovplyvňovať rozsah aj kvalitu opatrení pre deti a rodiny vykonávaných na princípe dobrovoľnosti.⁷⁴

---

⁷⁴ Dôvodová správa č. 61/2018 Ds, vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

2.4 Dáta a krátka analýza

2.4.1 Zber údajov ohľadne ústavnej starostlivosti na Slovensku

K bližšej ilustrácii ústavnej starostlivosti na Slovensku, a najmä, k možnosti poskytnúť relevantné čísla a tým podporiť vlastné tvrdenia a úsudky; autorka práce dospela k názoru, že naj dôveryhodnejším a najistejším variantom bude osloviť mojich kolegov, dátových analytikov z Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR.

Vzhľadom na fakt, že autorka práce je v zmysle dohody o brigádnickej práci študenta skoro 2 roky prítomná v AC MS, neexistovala efektívnejšia cesta k získaniu a následnému využitiu dát.

Vzhľadom na možnosť nazerať „priamo do kuchyne“ dátového zberu, dôjde aj k bližšiemu priblíženiu fungovania takéhoto zberu za Slovensko.

Zber údajov je vykonávaný systematicky za celú SR, preto je možné si spraviť komplexný prehľad a úsudok, eventuálne taktiež porovnať jednotlivé regióny.

Dôvod, prečo sa nižšie nachádzajú údaje za roky 2018 - 2021 je skutočne prozaický a nebol bližším cieľom autora. Analytické centrum práve od roku 2018 disponuje najpresnejšími údajmi, takže údaje za roky pred 2018 síce existujú, avšak ich vierohodnosť, respektíve presnosť nie je natoľko zaručená. Rok 2022 doposiaľ nie je spracovaný, preto nebolo možné ho zahrnúť.

V otázke priblíženia zberu údajov; ministerstvo, konkrétne analytická jednotka zbiera údaje od súdov (všetkých inšancií). Uskutočňuje sa to prostredníctvom systému AZU – aplikácia na zber údajov. Túto doménu nemožno nájsť svojoľne cez internet, prístup a prihlásenie do nej náleží výlučne justičnej sieti, resp. oprávneným osobám. Tými sú sudcovia, VSÚ (vyšší súdni úradníci), tajomníci či asistenti sudcov a, samozrejme, celé MS.

Údaje, ktoré AC následne spracúva dostáva priame od súdov, a to prostredníctvom štatistických listov a výkazov, ktoré vyplnia buď priamo sudcovia alebo asistenti. Štatistické listy sa vyplňajú prípad od prípadu, výkazy majú stanovenú periodicitu – v zmysle inštrukcii ministerstva o súdnej štatistike, bližšie rozobraných prostredníctvom metodického pokynu k výkonu súdnej štatistiky.

Ku každému z nich existujú metodiky vyplňania, vrátane pravidelných školení a technickej podpory zo strany autorkiných kolegov.

Podstatné je podotknúť, že tieto údaje slúžia mimo iné aj kvôli možnosti odpovedať na žiadosti o informácie; byť odpovedanie ako také má na starosti iný úsek ministerstva, údaje a finálny súbor dát sú výsledkom práce AC.

Konkrétne k ústavnej starostlivosti; tá je sledovaná prostredníctvom štatistického výkazu V (MS SR) 7-02C – polročný výkaz o ústavnej starostlivosti. Jeho obsahom sú informácie o výkone právoplatných rozhodnutí o ústavnej starostlivosti na okresnom súde. Výkaz podáva informáciu o počte detí, ktoré boli v sledovanom období umiestnené do ústavnej starostlivosti v zmysle § 54 zákona č. 36/2005 Z. z. Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, resp. ktoré sa nepodarilo do ústavnej starostlivosti umiestniť pre nedostatok miesta, či z iného dôvodu.

Záverom vysvetľovania; skutočnosť práce na ministerstve neznamenal ani pre autorku výnimku, a o informácie bolo potrebné zažiadať zákonom stanoveným spôsobom, čiže v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. (o slobodnom prístupe k informáciám).

Údaje, ktoré autorka požadovali sprístupniť, boli:

„1) údaje týkajúce sa ústavnej starostlivosti za roky 2018-2021, konkrétne počty detí umiestnených do ústavnej starostlivosti, eventuálne v jednotlivých typoch zariadení

2) v prípade sledovania aj dôvody umiestnenia detí do ústavnej starostlivosti“

Ministerstvo ako povinná osoba zaslalo k bodu 1 dataset a prehľady k štatistickým údajom týkajúcich sa ústavnej starostlivosti za obdobie 2018-2021. Údaje podľa typov zariadení ministerstvo nemá k dispozícii. Vo vzťahu k bodu 2 bol zaslaný dataset k údajom podľa spôsobu vybavenia vecí týkajúcich sa ústavnej starostlivosti na jednotlivých súdoch a pripravený prehľad podľa počtu vecí, ktoré boli právoplatne rozhodnuté a počtu práv v právoplatne rozhodnutých veciach týkajúcich sa ústavnej starostlivosti.

2.4.2 Konkrétne dáta a ich analýza

Tabuľka č. 1: Obeh 2018–2021

Obdobie	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - inak	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - nutným odňatím a odovzdaním	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po uložení pokuty	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po výzve/pohovore (par. 379 CMP)	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po zmene rozhodnutia súdu	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiahť vykonané	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiahť vykonané - iný dôvod	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiahť vykonané - pre nedostatok miesta	Spolu
2018	630	234	228	-	69	99	2	2	-	1 264
2019	731	312	219	-	81	119	4	3	1	1 470
2020	681	299	186	-	70	126	4	4	-	1 370
2021	560	304	123	-	38	95	2	2	-	1 124
Spolu	2 602	1 149	756	-	258	439	12	11	1	5 228

Nasledovná tabuľka nám poskytuje prehľad o obehu vecí – detí v ústavnej starostlivosti. Počas obdobia troch rokov bolo na Slovensku umiestnených vyše 5 tisíc detí do ústavnej starostlivosti. Poskytnuté dáta, ako už história ukázala, predstavujú práve obdobie pandémie COVID – 19; preto prvou myšlienkou autorky bolo práve možné skreslenie, respektíve odchýlka od „štandardných čísel“. A teda, že tento finálny počet mohol byť ovplyvnený práve pandemiou COVID – 19. Ťažko odhadnúť či „normálny stav“ by priniesol číslo vyššie alebo nižšie alebo možno aj obdobné. Prax a aj osobná skúsenosť autorky hovoria, že sudy fungovali normálne (byť v obmedzenom režime v zmysle počtu osôb v pojednávacej miestnosti, pochopiteľne, obmedzujúc verejnosť). To znamená, že v prípade štandardného nápadu agendy a podobného režimu vytýčenia pojednávania by ani pandémie nemala predstavovať závažnejšiu odchýlku od finálneho počtu.

Z hľadiska pohľadu do budúcnosti- čísla za rok 2022 (ktorý už prebiehal „ v normálnom režime“) ukážu pravdu. O tom možno v inej práci.

Pre vysvetlenie tabuľky – druhý stĺpec, a síce „rozhodnutie o ústavnej starostlivosti vykonané – inak“ nám hovorí, že sa doň zapíše počet detí, ktoré boli v sledovanom období umiestnené do ústavnej starostlivosti inak ako je uvedené v ostatných riadkoch (napr. dobrovoľne povinným), do stĺpcov podľa uplynutej doby od právoplatnosti rozhodnutia súdu o umiestnení.

Vykonanie ústavnej starostlivosti po výzve/ pohovore v zmysle § 379 CMP znamená, že pred uskutočnením výkonu rozhodnutia môže súd nariadiť pojednávanie a predvolať povinného, oprávneného, maloletého alebo orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Na pojednávaní vyzve povinného, aby sa rozhodnutiu podrobil a upozorní tiež na následky neplnenia povinností ustanovených v rozhodnutí.⁷⁵

Pojednávanie má význam aj v tom, že súd môže účastníkom zodpovedať na ich prípadné otázky a zrozumiteľne a primerane vysvetliť obsah ich práv a povinností s cieľom dosiahnuť účel vykonávacieho konania bez toho, aby sa muselo pristúpiť k odňatiu dieťaťa.⁷⁶

Ak sa javí, že účel pojednávania možno dosiahnuť aj písomnou výzvou, súd vyzve povinného na dobrovoľné plnenie a upozorní ho na následky neplnenia.

Ak má súd za to, že postup podľa vyššie uvedeného by mohol viesť k zmareniu odňatia dieťaťa, súd vykoná výzvu pred uskutočnením výkonu rozhodnutia na mieste samom.⁷⁷

---

⁷⁵ Zákon č. 161/2015 Z. z., Civilný mimosporový poriadok, § 379.

⁷⁶ GEŠKOVÁ, Katarína. § 379 [Výzva na plnenie]. In: SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, TOMAŠOVIČ, Marek, KOTRECOVÁ, Alexandra a kol. *Civilný mimosporový poriadok. 1. vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 1038.

⁷⁷ Zákon č. 161/2015 Z. z., Civilný mimosporový poriadok, § 379.

Tabuľka č. 2: Podľa uplynulej lehoty

Obdobie	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - inak	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - nuteným odňatím a odovzdaním	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po uložení pokuty	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po výzve/pohovore (par. 379 CMP)	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po zmene rozhodnutia súdu	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiahť vykonané	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiahť vykonané - iný dôvod	Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiahť vykonané - pre nedostatok miesta	Spolu
do 3 mesiacov	2 442	1 023	738	-	257	424	8	7	1	4 900
nad 2 roky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
od 1 do 2 rokov	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
od 1 roka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
od 3 do 6 mesiacov	138	113	9	-	1	15	-	-	-	276
od 6 mesiacov do 1 roka	22	13	9	-	-	-	4	4	-	52
Spolu	2 602	1 149	756	-	258	439	12	11	1	5 228

Táto tabuľka ukazuje, v zmysle tých istých kritérií (ktoré skúma výkaz) ako predošlá tabuľka – počty podľa uplynutých lehôt. Ako je možné vidieť, takmer 94% prípadov (rozhodnutí) bez ohľadu na obsah jednotlivých kritérií bolo vykonaných v lehote 3 mesiacov.

Keďže dataset predstavuje zber za celú republiku; možno s čistým štítom povedať, že okresné sudy si robia svoju robotu (na pomery) včas.

Tabuľka č. 3 – Prehľad podľa druhov práv

Počet vybavených vecí týkajúcich sa ústavnej starostlivosti, o ktorých súd rozhodoval	2018	2019	2020	2021	Spolu
Zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti - ďalšie rozhodnutie o osobnej starostlivosti o dieťa (zmena výchovného prostredia) – dieťa zverené - obom rodičom (napríklad pri zrušení ústavnej starostlivosti, keď pred jej nariadením nebolo vo výchove oboch rodičov)	20	16	10	9	55
Ústavná starostlivosť - nariadená	522	-	-	-	522
Ústavná starostlivosť - zrušenie ústavnej starostlivosti	155	-	-	-	155
Ústavná starostlivosť - zrušenie ústavnej starostlivosti - z dôvodu, že rodičia dieťaťa upravili svoje rodinné a sociálne pomery tak, aby mohli osobne vykonávať starostlivosť o maloleté dieťa	-	96	106	100	302
Ústavná starostlivosť - zrušenie ústavnej starostlivosti - z dôvodu, že maloleté dieťa bolo možné zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti	-	34	33	45	112
Ústavná starostlivosť - zrušenie ústavnej starostlivosti - z dôvodu, že maloleté dieťa bolo možné zveriť do pestúnskej starostlivosti	-	16	17	21	54
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že dieťa je osvojiteľné a nie je možné ho zveriť do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo do starostlivosti fyzickej osoby podľa osobitného predpisu	-	15	10	12	37
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že rodičia dieťaťa nežijú	-	8	6	5	19
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že rodičom dieťaťa v starostlivosti o dieťa bráni závažná prekážka	-	330	334	261	925
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že uložené výchovné opatrenie podľa § 37 ods. 3 ZOR nevedlo k náprave	-	134	128	128	390
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že rodičia dieťaťa sú pozbavení výkonu rodičovských práv	-	13	8	3	24
Ústavná starostlivosť - predĺženie ústavnej starostlivosti (po dosiahnutí plnoletosti)	-	3	1	-	4
Ústavná starostlivosť - zamietnutý návrh na zrušenie ústavnej starostlivosti (ponechaná ústavná starostlivosť)	30	14	12	17	73
Ústavná starostlivosť - iné rozhodnutie o ústavnej starostlivosti	140	150	83	116	489
Spolu	867	829	748	717	3 161

Tabuľka č. 4 – Prehľad podľa druhov práv II.

Počet práv maloletých týkajúcich sa ústavnej starostlivosti, v ktorých súd rozhodoval vo veciach maloletých	2018	2019	2020	2021	Spolu
Zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti - ďalšie rozhodnutie o osobnej starostlivosti o dieťa (zmena výchovného prostredia) – dieťa zverené - obom rodičom (napríklad pri zrušení ústavnej starostlivosti, keď pred jej nariadením nebolo vo výchove oboch rodičov)	36	27	26	14	103
Ústavná starostlivosť - nariadená	759	-	-	-	759
Ústavná starostlivosť - zrušenie ústavnej starostlivosti	224	-	-	-	224
Ústavná starostlivosť - zrušenie ústavnej starostlivosti - z dôvodu, že rodičia dieťaťa upravili svoje rodinné a sociálne pomery tak, aby mohli osobne vykonávať starostlivosť o maloleté dieťa	-	157	165	152	474
Ústavná starostlivosť - zrušenie ústavnej starostlivosti - z dôvodu, že maloleté dieťa bolo možné zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti	-	46	41	64	151
Ústavná starostlivosť - zrušenie ústavnej starostlivosti - z dôvodu, že maloleté dieťa bolo možné zveriť do pestúnskej starostlivosti	-	20	19	26	65
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že dieťa je osvojiteľné a nie je možné ho zveriť do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo do starostlivosti fyzickej osoby podľa osobitného predpisu	-	15	13	14	42
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že rodičia dieťaťa nežijú	-	8	7	7	22
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že rodičom dieťaťa v starostlivosti o dieťa bráni závažná prekážka	-	492	521	422	1 435
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že uložené výchovné opatrenie podľa § 37 ods. 3 ZOR nevedlo k náprave	-	220	258	187	665
Ústavná starostlivosť - nariadená - z dôvodu, že rodičia dieťaťa sú pozbavení výkonu rodičovských práv	-	13	8	7	28
Ústavná starostlivosť - predĺženie ústavnej starostlivosti (po dosiahnutí plnoletosti)	-	4	1	-	5
Ústavná starostlivosť - zamietnutý návrh na zrušenie ústavnej starostlivosti (ponechaná ústavná starostlivosť)	50	19	23	25	117
Ústavná starostlivosť - iné rozhodnutie o ústavnej starostlivosti	159	160	100	146	565
Spolu	1 228	1 181	1 182	1 064	4 655

Tieto grafiky (č. 3, 4) nám zobrazujú prehľad podľa druhov týkajúcich sa ústavnej starostlivosti; a síce „Počet vybavených vecí týkajúcich sa ústavnej starostlivosti, o ktorých súd rozhodoval“ a „Počet práv maloletých týkajúcich sa ústavnej starostlivosti, v ktorých súd rozhodoval vo veciach maloletých“.

Pre vysvetlenie oboch tabuliek; ako prvú odchýlku si možno všimnúť nesúlad finálnych výpočtov – tabuľky č. 1,2 a 5 vykazujú číslo spolu 5228. V prípadoch tabuliek kde vyšlo dané číslo skúmame síce rôzne faktory, avšak stále skrz **počet detí. V tabuľkách č. 3,4 NIE.**

Ak sa jedná o **počte vybavených vecí** – znamená to **právoplatne skončené veci**.

Právoplatne skončená vec v danom roku zároveň nikdy nebude sedieť s vykonanými vecami, respektíve k výkonu dôjsť nemuselo alebo v čase výkazu ešte nebolo vykonané.

Vybavená vec – neznamená počet detí a ani počet práv, v rámci jednej veci sa môžeme baviť o niekoľkých právach.

Netreba zabúdať, že výkaz o ústavnej starostlivosti sa vyhotovuje (vykazuje) na polročnej báze.

Ďalším dôvodom pre odchýlku je čas samotný. Proces výkonu ústavnej starostlivosti, ako možno vidieť v tabuľke č. 2 trvá niekoľko mesiacov. To znamená, že proces rozhodovania mohol začať v jednom roku, vybavený (vykonaný) a skončený v inom alebo v tom istom, respektíve skončený v jednom a vykázaný v druhom. **Vec skončená a vec vykázaná sú dve odlišné veci;**

Jedná sa teda o **metodický rozdiel**, ktorý z vyššie uvedených dôvodov nevychádza a nikdy ani vychádzať nebude lebo to je zo štatistického hľadiska nemožné.

Tabuľka č. 5: Podľa okresných súdov

Okresný súd	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiaľ vykonané - iný dôvod	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiaľ vykonané	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti nebolo dosiaľ vykonané - pre nedostatok miesta	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - inak	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - núteným odňatím a odovzdaním	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po uložení pokuty	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po zmene rozhodnutia súdu	Súčet z Počet detí, rozhodnutie o ústavnej starostlivosti bolo vykonané - po výzve/pohovore (§ 379 CMP)
OS Bánovce nad Bebravou	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Banská Bystrica	-	-	-	57	46	11	-	-	-
OS Bardejov	-	-	-	17	17	-	-	-	-
OS Bratislava I	-	-	-	14	2	11	-	-	1
OS Bratislava II	-	1	1	35	31	-	-	4	-
OS Bratislava III	-	-	-	11	-	11	-	-	-
OS Bratislava IV	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Bratislava V	-	-	-	18	15	2	-	-	1
OS Brezno	-	-	-	34	33	-	-	-	1
OS Čadca	3	3	-	51	40	11	-	-	-
OS Dolný Kubín	-	-	-	4	-	1	-	-	3
OS Dunajská Streda	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Galanta	-	-	-	42	42	-	-	-	-
OS Humenné	-	-	-	35	35	-	-	-	-
OS Kežmarok	-	-	-	118	59	10	-	25	24
OS Komárno	2	2	-	1	1	-	-	-	-
OS Košice I	-	-	-	3	3	-	-	-	-
OS Košice II	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Košice-okolie	-	-	-	156	128	-	-	1	27
OS Levice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Liptovský Mikuláš	-	-	-	30	18	1	-	11	-
OS Lučenec	1	1	-	191	60	128	-	3	-
OS Malacky	-	-	-	52	44	8	-	-	-
OS Martin	-	-	-	46	1	45	-	-	-
OS Michalovce	-	-	-	119	119	-	-	-	-
OS Námestovo	-	-	-	7	5	-	-	2	-
OS Nitra	-	-	-	93	93	-	-	-	-
OS Nové Mesto nad Váhom	-	-	-	91	4	32	-	2	53
OS Nové Zámky	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Partizánske	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Pezínok	1	1	-	2	-	1	-	1	-
OS Piešťany	-	-	-	3	-	-	-	3	-
OS Poprad	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Považská Bystrica	-	-	-	55	-	20	-	35	-
OS Prešov	-	-	-	318	52	16	-	250	-
OS Prievidza	-	-	-	35	4	5	-	26	-
OS Revúca	-	-	-	56	55	-	-	1	-
OS Rimavská Sobota	1	1	-	64	63	1	-	-	-
OS Rožňava	-	-	-	74	-	74	-	-	-
OS Ružomberok	-	-	-	17	16	-	-	1	-
OS Senica	-	-	-	17	4	1	-	12	-
OS Skalica	-	-	-	30	1	20	-	2	7
OS Spišská Nová Ves	1	1	-	118	-	118	-	-	-
OS Stará Ľubovňa	-	-	-	30	30	-	-	-	-
OS Svidník	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Topoľčany	-	-	-	10	-	-	-	10	-
OS Trebišov	-	-	-	37	-	-	-	37	-
OS Trenčín	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OS Trnava	-	-	-	68	68	-	-	-	-
OS Veľký Krtíš	-	-	-	42	2	38	-	2	-
OS Vranov nad Topľou	-	-	-	25	11	9	-	5	-
OS Zvolen	-	-	-	231	-	137	-	-	94
OS Žiar nad Hronom	-	-	-	76	39	-	-	-	37
OS Žilina	2	2	-	69	8	45	-	-	16
Celkový súčet	11	12	1	2 602	1 149	756	-	439	258

Nasledujúca grafika nám znázorňuje nápad, respektíve počty rozhodnutí týkajúcich sa ústavnej starostlivosti (bez ohľadu na dôvod) podľa jednotlivých okresných súdov naprieč republikou.

Pri bližšom skúmaní a rozbere za pomoci kolegyne – dátovej analytičky debata nanešťastie dospela aj k zisteniu, že niektoré okresné súdy nevyhotovili žiaden výkaz o ústavnej starostlivosti. Tento fakt by bola možno aj ospravedlniteľný, avšak treba brať na zreteľ aj skutočnosť, že štatistiky súdov a výkazníctvo sa netýkajú len dát ohľadne ústavnej starostlivosti ale všetkých agend v zmysle právomoci a príslušnosti súdov (čiže naprieč celým spektrom právnych oblastí rozhodovaných súdmi).

Ku príkladu (viď tabuľka) OS Poprad nám nevykazuje žiadne údaje v otázke ústavnej starostlivosti. V prípade tohto konkrétneho súdu, bohužiaľ, tento trend nasledujú aj v iných agendách, preto údaj o nulovom nápade v tejto agende nemožno považovať za stopercentne relevantný a vierohodný (a to jednoznačne aj pre to, že Poprad je podľa údajov z januára 2021 na ôsmom mieste v rebríčku slovenských miest podľa počtu obyvateľov- cca 50 000 obyvateľov).

78

Pravdou je, že neexistujú žiadne „donucovacie prostriedky“ ako by si analytické centrum mohlo v súlade s právnymi normami zabezpečiť dáta v zmysle vynútenia ich pravidelného vykazovania; jednoducho povedané, je na strane súdov ako (ne) zodpovedne k vykazovaniu budú pristupovať?

Záverom a sumárne povedané: je dôležité zohľadniť skutočnosť, že tieto údaje nie sú jediné, ktoré súdy vykazujú a že nedostatok údajov v tejto agende môže byť prejavom nedostatočnej vykazovacej kultúry a problematickeho postupu niektorých súdov aj v iných oblastiach.

Časť nedostatkov môže byť odstránená zlepšením procesov a sledovaním kvality vykazovania a zberu dát, aby boli údaje relevantné a verifikovateľné.

---

⁷⁸ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. *Základné výsledky sčítania ľudu, domov a bytov 2021* [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/pocet-obyvatelov/OB/SK0416523381/OB>.

A teraz k tabuľke a jej dátam ako takým; z grafiky možno vyčítať, že **výrazne vyčnievajú** práve **mestá (okresné sudy) východného a stredného Slovenska**.

Tieto informácie sú teda len potvrdením objektívnych skutočností, ktoré boli už dlhodobo známe a sú založené na spleti faktorov vzájomne závislých na sebe.

Akých? Etnické zloženie SR podľa jednotlivých krajov, konkrétne podiel Rómov, a s týmto etnikom spojené socioekonomické ťažkosti.

- **Podiel rómskeho obyvateľstva na Slovensku je približne 8,73%.**⁷⁹
- Je štatisticky potvrdenou realitou, že **v geografickom rozmiestnení obcí s rómskou komunitou majú dominantné zastúpenie v tomto kontexte tri kraje - Banskobystrický, Košický a Prešovský**. Najvyšší počet obcí a miest s rómskou komunitou sa nachádza v Banskobystrickom kraji. Najvyššie percentuálne zastúpenie obcí s rómskou komunitou má Košický kraj (58,2 %).⁸⁰
- Ako vyplýva z informácií neziskovej organizácie „*Nadácie otvorenej spoločnosti*“ : **nadpolovičnú väčšinu detí v ústavnej starostlivosti tvoria deti z rómskych rodín**. Nezisková organizácia Úsmev ako dar robila pred niekoľkými rokmi výskum v detských domovoch a zistila, že to číslo sa pohybuje okolo 60 percent. Nerobili sme teraz kvantitatívny výskum, ale približne sa nám tento pomer potvrdil. Zámerne sme pritom počas výskumu navštívili detské domovy vo všetkých krajoch, nielen v regiónoch s vysokým počtom rómskej populácie.⁸¹

---

⁷⁹ EURÓPSKA ÚNIA. Komisia Európskej únie. *OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE Únia rovnosti: strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov*. Brusel, 19. februára 2020, COM(2020) 65 final [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0620&from=EN>.

⁸⁰ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. *Atlas rómskych komunít na Slovensku* [online]. 2019. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/atlas_rom-kom.pdf.

⁸¹ OPEN SOCIETY FOUNDATION. *Rómske deti v detských domovoch tvoria väčšinu: Chýbajú podmienky na ich adaptáciu* [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://osf.sk/pribehy/pribehy-eea/romske-deti-v-detskych-domovoch-tvorja-vacsinu-chybaju-podmienky-na-ich-adaptaciu/>.

Podľa správy Európskeho parlamentu z roku 2022 bolo vo väčšine krajín Európskej únie, vrátane Slovenska, zaznamenané nadmerné zastúpenie rómskych detí v ústavnej starostlivosti.⁸²

Podľa tejto správy je rómska populácia v Slovenskej republike vystavená riziku sociálneho vylúčenia, nízkej úrovni vzdelania, zdravotných problémov a chudoby, čo môže viesť k viacerým negatívnym dôsledkom, vrátane zvýšeného rizika umiestnenia detí do ústavnej starostlivosti.

Slovensko má všeobecne dlhodobé problémy so začleňovaním rómskych žiakov. Komisia zaslala Slovensku odôvodnené stanovisko, v ktorom žiada, aby dodržiavalo pravidlá EÚ týkajúce sa rovnakého zaobchádzania s rómskymi žiakmi.⁸³ V apríli 2023 sa nakoniec rozhodla postúpiť prípad Slovenska Súdnemu dvoru Európskej únie z dôvodu nedostatočného riešenia diskriminácie rómskych detí v školách.⁸⁴

Najpálčivejšie výzvy, ktorým Rómovia čelia na Slovensku, je nízka úroveň vzdelania a zamestnanosti, pričom veľa z nich skutočne žije v neľudských podmienkach, často v segregovaných osadách.

Všetky tieto problémy majú svoje korene v dlhoročnej marginalizácii Rómov v slovenskej spoločnosti. Rómovia sa stretávajú so štrukturálnym rasizmom a diskrimináciou v mnohých oblastiach života, vrátane vzdelávania, zamestnania, zdravotnej starostlivosti a bývania, nevynímajúc vyššie uvedený prístup slovenského školstva k rómskym deťom.

Splet' vyššie uvedených skutočností je priam živnou pôdou pre nariadenie ústavnej starostlivosti.

Preto nikto, kto sa hlási k slovenskej národnosti či má vedomosť o pomeroch, priam nemá právo byť prekvapený z počtu rozhodnutí okresných súdov o nariadení ústavnej starostlivosti - z teritoriálneho uhla pohľadu.

---

⁸² EURÓPSKA ÚNIA. *Uznesenie Európskeho parlamentu z 5. októbra 2022 o situácii Rómov žijúcich v osadách v EÚ (2022/2662(RSP))* [online]. 5. októbra 2022. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0343&from=EN>.

⁸³ EURÓPSKA KOMISIA. *Odôvodnené stanovisko. Boj proti diskriminácii: Komisia zasiela SLOVENSKU odôvodnené stanovisko, v ktorom ho žiada, aby dodržiavalo pravidlá EÚ týkajúce sa rovnakého zaobchádzania s rómskymi žiakmi* [online]. Brusel, 10. októbra 2019. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/SK/INF_19_5950.

⁸⁴ EURÓPSKA KOMISIA. *Európska komisia sa rozhodla postúpiť prípad SLOVENSKA Súdnemu dvoru Európskej únie z dôvodu nedostatočného riešenia diskriminácie rómskych detí v školách* [online]. Brusel, 19. apríla 2023. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_23_2249?fbclid=IwAR0NtoZ3QoLocj7To6GvOxDvZLqbYOxq_DaplezHiMG11x_sETkGsjUg3LY.

Tabuľka č. 6: Podľa sociálneho zaradenia rodičov a ich príjmov

Sociálna skupina	Priemerný zárobok v rámci skupiny ⁸⁵	Priemerný vek skupiny	Poradie dieťaťa (priemer)
0 - neznáme zaradenie rodičov	142,45 €	nesledovaný	2.
1 - robotník	397,32 €	nesledovaný	1.
1 - robotník / pracovník vo výrobnjej sfére	573,93 €	38	2.
11 - ostatní s pracovným príjmom	521,32 €	nesledovaný	2.
12 - študent	25,95 €	18	1.
13 - v domácnosti	104 €	nesledovaný	2.
14 - dôchodca	294,87 €	nesledovaný	2.
15 - bezdomovec	23,60 €	36	2.
15 - tulák	3,25 €	nesledovaný	1.
16 - nezamestnaný	142,58 €	37	2.
17 - zamestnanie sa nezistilo	4,05 €	39	2.
18 - žije v cudzine	191,60 €	38	2.
19 - pracuje v cudzine	832,15 €	40,5	1.
2 - samostatne hospodáriaci roľník	477 €	55	2.
20 - cudzinec	131,42 €	50,5	1.
21 - vo väzbe	49,81 €	37	2.
22 - vo výkone trestu odňatia slobody	18,92 €	39	2.
23 - materská dovolenka / rodičovská dovolenka	243,88 €	31	2.
24 - brigádnik	368,85 €	39	1.
25 - invalidný dôchodca	260,45 €	43	2.
3 - administratívny zamestnanec	882,66 €	41,5	1.
4 - technický a prevádzkový zamestnanec	981,14 €	41	2.
5 - vedúci zamestnanec	2 597 €	40	1.
6 - osobitná kvalifikovaná skupina v nevýrobnej sfére	717,80 €	37	1.
7 - živnostník, drobný podnikateľ	646,84€	38,5	2.
PRIEMER ZÁROBOK VŠETKÝCH SKUPÍN	332,11 €		
PRIEMERNÝ VEK VŠETKÝCH SKUPÍN	39 rokov		

⁸⁵ V čase písania práce; konverzný kurz je daný približne sumou: 1€ = 23,5 CZK (pozn. aut.).

Pre bližšie objasnenie; jedná sa o dáta pochádzajúce z enormne rozsiahlej tabuľky, takzvaného „datasetu vybavených vecí“, ktorá bola taktiež poskytnutá ministerstvom a nebolo fakticky možné ju sem vtesnať celú. Avšak spomedzi všetkých poskytnutých údajov prišlo najzaujímavejšie a zároveň aj najužitočnejšie zhodnotiť tri aspekty : KTO sú ľudia, ktorých deti sa dostanú do ústavnej starostlivosti, KOľKO zarábajú a KOľKÉ ich dieťa postihol osud ústavnej starostlivosti. Bez okolkov je potrebné priznať, že so slabšími sociálnymi vrstvami ide vždy ruka v ruke nízky príjem a častokrát vyšší počet detí. Práve preto autorku zaujímalo práve povolanie rodičov, s ním spojený zárobok (mesačný príjem) a poradie dieťaťa. Posledné zo spomínaného je najmenej odpovedajúca veličina, pretože spomedzi troch skúmaných faktorov (sociálne zaradenie, príjem, poradie dieťaťa) práve ten posledný vie byť najviac variabilný; inými slovami, počet detí v rodine nemusí byť konečný a teda osud ústavnej výchovy môže postihnúť aj ďalšieho (z existujúcich / budúcich) súrodencov do budúcnosti.

Otázka veku čisto slúžila len na odsledovanie excesov, ku ktorým nedošlo v rámci žiadnej zo sociálnych skupín. Zároveň za rok 2018 nebol tento údaj dostupný pre žiadnu zo skupín, preto údaje o veku sú za roky 2019 – 2021. U niektorých zo skupín sa neuvádzajú až doposiaľ a preto ich nebolo možné vyhodnotiť a priemerovať vôbec.

Autorkou tejto tabuľky je teda sama autorka na základe poskytnutých dát.

Vysvetlenie – prečo takýmto spôsobom, prečo tieto faktory? Lebo presne nižšie skúmaná kombinácia faktorov je jednou z najpravdepodobnejších, ktorá spôsobuje umiestňovanie detí v zariadeniach pre výkon ústavnej starostlivosti.

Pre vysvetlenie tabuľky:

- **Jednotlivé sociálne skupiny**, teda ich kategorizácia sú priamo prekopírované z datasetu tak ako boli poskytnuté, respektíve tak ako si ich zbiera ministerstvo – a takto ich zapisujú jednotlivé súdy do výkazov.

Pre informáciu, sociálna skupina „tulák“ a „bezdomovec“ predstavuje tú istú skupinu, avšak za rok 2018 je vykazovaná pod pojmom tulák, a neskôr pod pojmom bezdomovec.

A TERAZ POČTY.

Kvôli obmedzenej dispozícii strany budú počty zastúpenia jednotlivých sociálnych skupín čisto v rámci textu.

Dataset za roky 2018-2021 obsahuje naprieč všetkými skupinami **8293 záznamov** o matke či otcovi dieťaťa umiestňovaného do ústavnej starostlivosti.

- ✓ Prvenstvo, **2924 záznamov** predstavuje skupina osôb **nezamestnaných**.
- ✓ Druhé miesto (**1041 záznamov**) patrí skupine **neznáme zaradenie rodičov**.
- ✓ Tretie miesto (**772 záznamov**) patrí skupine **vo výkone trestu odňatia slobody**.
- ✓ Ak to vezmeme od konca, v datasete existuje iba **1 záznam** zo skupiny **vedúci zamestnanec**.
- ✓ Iba **2 záznamy** zas figurujú v skupine **samostatne hospodáriacich roľníkov**.
- ✓ Rovnako zanedbateľné počty sa objavujú v skupine **cudzincov (7 záznamov)**, **administratívnych zamestnancov (13 záznamov)** či **študentov (23 záznamov)**.

Z uvedených dát jednoznačne vyplýva, že rodičia, ktorých deti stihol osud ústavnej starostlivosti pochádzajú zo sociálne slabších či priam marginalizovaných skupín obyvateľstva. Naopak, u ľudí s vyšším socioekonomickým statusom sa tento jav objavuje zriedkavejšie. Na to nadväzujú aj priemerné zárobky jednotlivých skupín, rozoberané nižšie.

- **Priemerovanie platu** každej kategórie zvlášť bol opäť autorkin nápad a znamenal filtrovanie v rámci už spomínaného datasetu a následný presun do tabuľky, ktorú vidíte.

Keďže u každej zo sociálnych skupín sa vyskytovali rôzne výšky príjmov, nebolo možné to akokoľvek zadať do tabuľky. Bolo možné vypočítať len priemerný príjem pripadajúci buď pre jednotlivé sociálne skupiny alebo priemer celkový, zarátajúc každú z nich.

A TERAZ SUMY:

- ✓ Najvyšší príjem - **2 597 €** (približne **62 tisíc Kč**) predstavovala jednočlenná skupina **vedúceho zamestnanca**.
- ✓ Druhé miesto (**981,14 €**) patrí skupine **technických a prevádzkových zamestnancov** a tretie miesto (**882,66€**) patrí **administratívnym pracovníkom**.
- ✓ A naopak – najnižší príjem (**3,25€**) predstavuje skupina **tulákov**, skupiny **nezisteného zamestnania (4 €)** a **výkonu trestu odňatia slobody (18,92 €)**.

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, za najproblematickejšie by sme mali považovať práve skupiny, ktoré snúbia kombináciu najnižšieho príjmu a najvyššieho počtu členov. Bohužiaľ, toto sa potvrdilo a osoby vo VTOS a osoby nezisteného zamestnania predstavujú jednu z tých zastúpenejších skupín.

- **Vek**

Autorka postupovala obdobne ako v prípade priemerovania platu. Z tabuľky je zrejmé, že v prípade nariadenia ústavnej starostlivosti naprieč každou sociálnou skupinou sa toto opatrenie netýkalo detí rodičov, ktorí by boli „príliš starí“ alebo naopak „príliš mladí“. Je zreteľné, že rodičia týchto detí majú skutočne priemerný a ničím neobvyklý vek.

- **Poradie dieťaťa**

Aj tu bol použitý postup vid' vyššie. Skúmanie tohto faktoru bolo podmienené autorkiným subjektívnym presvedčením o vyššom počte detí v rodine, ktorej dieťa sa ocitlo v ústavnej starostlivosti. Z uvedených skutočností, a to opäť prierezom každej zo skupín sa neobjavuje žiaden extrém. Ako už bolo ale spomínané vyššie, nie je to konečná a stopercentná premenná na výskum, keďže počet detí v rodine je skutočne variabilný a možnú dynamickú perspektívu rodiny nemožno len tak bez pádných argumentov predvídať či naopak zavrhnúť .

SUMA SUMÁRUM; z uvedenej tabuľky sa potvrdila autorkina hypotéza, že s nižším sociálnym statusom ide ruka v ruke nepriaznivá finančná situácia a v súvislosti s tým- zaradenie rodiča do konkrétnej sociálnej skupiny má evidentný vplyv na možné umiestnenie dieťaťa do ústavnej starostlivosti.

Skupiny, ktoré považujeme za marginálne a menej zdatné v oblasti sociálneho fungovania, sú najpočetnejšie. To so sebou prináša zlú finančnú situáciu, čo potvrdzujú údaje dokazujúce ich nízky príjem. Tieto faktory zásadne ovplyvňujú rodinnú situáciu. Vzhľadom na zhromažďovanie dát z celej republiky za určité časové obdobie nie je možné považovať opak ako pravdu.

Vek rodiča ani poradie dieťaťa nezohralo v číslach žiadnu zásadnú úlohu.

Nasledujúce časti tejto práce sa budú podrobne venovať práve resocializačným strediskám (ďalej ako RS) , po novom - zariadeniam sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorého účelom je vykonávanie resocializačného programu, kde bude detailnejšie rozobratá aj dôvodová správa, resp. zmeny, ktoré pre RS, ale aj sumárne pre CDR novela zákona priniesla.

3. RESOCIALIZAČNÉ STREDISKO

Hoci sa tento pojem nachádza v tejto práci viackrát, pravdou je, že aktuálna platná a účinná úprava zákona ho nepoužíva ako štandard; spomína ho iba kvôli minulej právnej úprave v súvislosti s porozumením, respektíve nahradením za ten aktuálne používaný. Ako už bolo spomínané, tento názov je v súčasnosti modifikovaný, a vzhľadom na legislatívne zmeny sa používa názov: „centrum pre deti a rodiny“.⁸⁶

Rovnako tak dopadli aj pojmy ako „detský domov“ či „krízové stredisko“. Bohužiaľ, na prvý pohľad to pôsobí maximálne zmätočne, keďže sa jednalo o pojmy dlhoročne spoločensky zaužívané; nielen pre laickú verejnosť ale aj pre tú odbornú, dávajúc „na prvú dobrú“ zmysel a bezproblémové pochopenie.

V predošlej kapitole spomínaná dôvodová správa⁸⁷ síce hovorí o určitom uľahčení administratívy, finančného zastrešenia, posilnenia spolupráce inštitúcií a celkovo zjednodušenia procesu chodu jednotlivých zariadení na výkon ústavnej starostlivosti, nanešťastie, nezodpovedá nám otázku – prečo bolo nutné zrušiť doposiaľ používané názvy.

Vzhľadom na nový, jednotný a pre čitateľov z inej krajiny o to zmätočnejší názov (CDR) táto práca bude aj naďalej rozlišovať názvy a, hlavne kvôli prehľadnosti, používať práve tie staršie.

Základným problémom resocializačných stredísk, respektíve úsiliu tejto práce k spracovaniu ich činnosti a fungovania je taktiež nedostatok literatúry – z časti to je aj logické, pretože nosným bodom je zákon, podrobnosti upravuje konkrétna vyhláška a každé resocializačné stredisko (ako bude spomenuté ďalej) musí disponovať vlastným vypracovaným programom resocializácie svojich klientov. Komentovanou literatúrou k právnemu predpisu upravujúcemu ústavnú starostlivosť Slovensko doposiaľ nedisponuje. Preto bolo potrebné „pozrieť sa na ne“ a hodnotiť prostredníctvom rozhovoru s kompetentnou osobou či vyžiadanych dát.

---

⁸⁶ Zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 45.

⁸⁷ Dôvodová správa č. 61/2018 Ds, Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

3.1 Zákonné vymedzenie, význam, obsah

Výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení legislatívne zastrešuje zákon o sociálnoprávnej ochrane detí, venujúc tomu samostatnú časť.⁸⁸

Slovami zákona: „Centrum pre deti a rodiny (ďalej len „centrum“) je zariadenie zriadené na účel vykonávania resocializačného programu na podporu sociálneho začlenenia dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby závislých od alkoholu, drog alebo patologického hráčstva.“⁸⁹

Ako už bolo spomenuté, pod pojmom resocializačné stredisko zákon rozumie „zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorého účelom je vykonávanie resocializačného programu.“⁹⁰

Centrum vykonáva resocializačný program okrem plnoletej fyzickej osoby aj pre :

dieťa po predchádzajúcom poskytnutí zdravotnej starostlivosti v špecializačnom odbore detská psychiatria v ústavnom zdravotníckom zariadení v rozsahu najmenej štyroch týždňov na odporúčanie lekára so špecializáciou v špecializačnom odbore detská psychiatria a na základe

1. písomnej dohody s rodičom dieťaťa alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa,
2. rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia, ktorým súd uložil pobyt v zariadení, ktoré vykonáva resocializačný program,
3. rozhodnutia súdu o nariadení neodkladného opatrenia.⁹¹

Táto práca sa bude venovať neplnoletým klientom.

Čo sa týka fungovania a konkrétnej činnosti; jednou z tých lepších noviniek, ktorú priniesla novela (účinná od 1.1.2019) je povinnosť každého takéhoto zariadenia mať vypracovaný, schválený a zverejnený špecializovaný resocializačný program. Náležitosti resocializačného programu podrobne stanovuje Vyhláška.⁹²

---

⁸⁸ Zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Vyhláška č. 103/2018 Z. z., Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Jednotlivé centrá, v ktorých sa vykonáva resocializačný program v rámci Slovenskej republiky zverejňuje a aktualizuje Ústredie.⁹³ Na internetovej stránke sú rozdelené dokonca podľa jednotlivých krajov republiky spolu s plánom zabezpečenia.

K bližšej ilustrácii, v súčasnej dobe na území Slovenska funguje niekoľko resocializačných zariadení, ktorých ťažisko činnosti pri zvládnutí drogovej závislosti spočíva v skupinovej (komunitnej) terapii.

Ich východiskovou činnosťou je zameranie sa na prekonanie psychických, fyzických a sociálnych dôsledkov drogových a iných závislostí a na zapojenie sa do života v prirodzenom prostredí.

V otázke umiestnenia klienta; takýto pobyt v resocializačnom zariadení môže byť podnietený zo strany samotného plnoletého (budúceho) klienta či klientky, ale taktiež rodiča či inštitútu sociálno-právnej ochrany a kurately alebo súdu.

Bez spolupráce so zdravotníckymi odborníkmi (z oblasti psychiatrie a klinickej psychológie) sa vstup do RZ spravidla nezaobíde.

Financovanie pobytovej terapie v resocializačnom zariadení pochádza z viacerých zdrojov (najmä zo strany vyšších územných celkov, rôznych finančných dotácií, grantov a pod.), predpokladaná je však aj finančná spoluúčasť klienta.

V prípade, že je pobyt v RZ nariadený z titulu sociálno-právnej ochrany a kurately detí, je financovaný z prostriedkov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.⁹⁴

Bohužiaľ, až po ďalej rozoberanej kauze došlo k zmene podmienok k prijatiu do takéhoto zariadenia; a síce v povinnosti predošlého detoxikačného pobytu, ktorý je už teraz povinný, avšak nebol. Jedná sa o skutočne kľúčovú a nevyhnutnú zmenu, najmä vo vzťahu k drogovu – závislým klientom. K vysvetleniu dôjde v rámci ďalšej sub – kapitoly.

---

⁹³ Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. *Centrum pre deti a rodiny (CDR), na vykonávanie resocializačného programu (od 1.1.2019)* [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://www.upsvr.gov.sk/socialne-veci-a-rodina/rodina/opatrenia-socialnopravnej-ochrany-deti-a-socialnej-kurately/socialna-kuratela/centrum-pre-deti-a-rodiny-cdr-na-vykonavanie-resocializacneho-programu-od-1.1.2019.html?page_id=848427.

⁹⁴ DROGY.ORG. *Resocializačné zariadenia* [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://drogy.org/resocializacne-zariadenia/>.

3.2 Rozhovor s Mgr. Natáliou Blahovou

Mgr. Natália Blahová (1974) slovenská politička, a sociálna poradkyňa; od roku 2010 do roku 2012 a od roku 2016 do roku 2020 pôsobila ako poslankyňa NR SR za stranu Sloboda a Solidarita (SaS). V roku 2019 bola zo SaS vylúčená a následne vstúpila do Demokratickej strany. Bola predsedníčkou poslaneckého klubu SaS a overovateľkou výboru NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny. Od roku 2012 až po súčasnosť Natália pôsobí ako sociálna poradkyňa v Asociácii náhradných rodín.

V apríli 2017 iniciovala odvolávanie ministra práce, sociálnych vecí a rodiny Jána Richtera. Blahovej blog začal kauzu Čistý deň. Na schôdzi mala takmer trojhodinové vystúpenie kde citovala z výpovedí bývalých klientov zariadenia.⁹⁵

Natália je dlhoročnou blogerkou, venuje sa prevažne sociálno – politickým otázkam. A presne táto vec priniesla Natálii „najväčšiu slávu“ – všetko to začal blog na platforme Denníka N s názvom „Requiem pre znásilnené dievčatá“⁹⁶. Ako sociálna pracovníčka na politickej pozícii, na ktorú sa obrátili zúfalé matky chovankyň.

Následný rozhovor a analýza budú venované práve tomu.

Trochu v osobnej rovine – Natáliu som sa rozhodla osloviť v čase výberu témy práce (na jeseň roku 2021) prostredníctvom sociálnej siete. Rátala som možnosťou, že zostanem bez odpovede a prácu budem musieť koncipovať trochu inak, avšak odozvy sa mi dostalo snáď do pár minút. Úprimne ma šokovalo jej nadšenie z výberu témy, zápal pre vec počas celého procesu a nielen prísluš pomoci, ale aj ozajstná následná 100% podpora a výpomoc.

Tento rozhovor predstavuje presnú kópiu písomných odpovedí respondentky, ktorá súhlasí s ich použitím v rámci diplomovej práce, pričom s finálnou podobou tohto výstupu sa oboznámila a v plnom znení ho odsúhlasila.

---

⁹⁵ Wikipédia: Slobodná encyklopédia. *Natália Blahová* [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Nat%C3%A1lia_Blahov%C3%A1.

⁹⁶ BLAHOVÁ, Natália. *Requiem pre znásilnené dievčatá*. [online]. <https://dennikn.sk/blog>, 9. septembra 2016 [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/555546/requiem-pre-znasilnene-dievcata/>.

1) Čo to vlastne „Čistý deň“ je?

Čistý deň bolo jedno z resocializačných stredísk, ktoré malo od MPSVR akreditáciu na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately a teda mohlo prijímať do svojej starostlivosti deti na základe rozhodnutia súdu o výchovnom opatrení. Pobytové opatrenia vykonávalo pre deti a dospelých trpiacich závislosťami a cieľom tohto pobytu mala byť resocializácia klientov tak, aby sa mohli zapojiť do bežného života. Od svojho založenia sa RS Čistý deň potýkalo so škandálmi. Ich zdrojom bolo pôsobenie Zuzany Mikovej a jej neskoršieho manžela Petra Tománka, ktorý sa stal riaditeľom strediska.⁹⁷

V roku 2015 sa pridali podozrenia zo sexuálneho zneužívania klientov zamestnancami zariadenia, polícia však v týchto veciach napriek oznámeniam klientov a ich rodičov nekonala. Až do chvíle, kým sa stala vec verejne známou, o týchto incidentoch aj manželia Tománkovi mlčali.

Po zverejnení vzápätí viacerí ďalší klienti verejne svedčili o šikanózných a ponižujúcich praktikách, ktoré boli v zariadení používané voči deťom. Na základe týchto informácií akreditačná komisia opakovane odporúčala ministrovi Jánovi Richterovi, aby zariadeniu odňal akreditáciu. Ten však rozhodnutie svojej vlastnej odbornej komisie ignoroval napriek tomu, že sa na zasadaniach zaoberala všetkými skutočnosťami a zhodla sa, že existuje odôvodnená hrozba, že môže byť ohrozený život, zdravie a vývin dieťaťa, ale i obava, že resocializačný program v Čistom dni neplní zákonný účel.

Generálna prokuratúra na môj podnet preskúmala rozhodnutie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny o nezrušení akreditácie resocializačnému stredisku Čistý deň v Galante a po preskúmaní ho označila ako nezákonné a v rozhodnutí podala protest generálneho prokurátora. Zistené bolo o.i. porušenie ustanovení správneho konania o dokazovaní. Nesprávny bol prístup ministerstva k vykonaným dôkazom, pri rozhodovaní o zrušení akreditácie ministerstvo ako na zásadné prihliadlo na skutočnosti, ktoré pre objektívne posúdenie veci boli skutkovo aj právne irelevantné, pritom podstatné skutočnosti vôbec nezohľadnilo. Na základe týchto okolností minister musel prikráčať k odňatiu akreditácie zariadeniu.

---

⁹⁷NICHOLSON, Tom. *Liečia z drog. Peniaze dostali okľukou*. [online]. <https://domov.sme.sk/>, 15. decembra 2009 [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/5154639/liecia-z-drog-peniaze-dostali-oklukou.html>.

Stredisko fakticky skončilo so svojou činnosťou v r. 2018, kedy oficiálne prijalo poslednú platbu od Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.⁹⁸

2) Ako ste sa o ňom dozvedeli?

Kolegyňa pracujúca v inej organizácii ma kontaktovala s tým, že sa na ňu obrátila o pomoc zúfalá matka, ktorá tvrdila, že jej dcéra bola v zariadení sexuálne zneužitá a že aktuálne nevie, kde je dieťa, pretože zariadenie s ňou odmieta komunikovať. Prosila ma, či by som sa prípadu ujala a matke pomohla. O pár minút som už bola v kontakte s matkou dievčaťa a po vypočutí celého príbehu a preštudovaní všetkých dostupných dokumentov som ju sprevádzala a pomáhala som jej dovoliť sa spravodlivosti a dostať jej dcéru do bezpečia. Matka použila všetky dostupné oficiálne cesty od komunikácie s príslušným UPSVR, cez kontaktovanie ústredia, sťažnosti na pracovníčky SPODaSK a trestné oznámenia.

To trvalo približne jeden mesiac, no orgány štátnej správy reagovali nepochopiteľným atakovaním matky. Nakoniec ma požiadala, aby som sprostredkovala jej stretnutie s investigatívnymi novinármi, pretože uznala, že len verejný tlak by jej mohol v tejto akútnej situácii pomôcť.

Dozvedela som sa pri tom, že dve veľké komerčné televízie boli už o situácii v zariadení informované a to ešte v roku 2015, jedna k tomu mala dokonca natočené reportáže, tie však z obavy pred žalobami neodvysielali.

3) Koľko dlho ste zbierali podklady/materiály než ste s kauzou vyšli na „svetlo Božie“?

Paradoxne som mala všetky najdôležitejšie informácie v rukách už prvý deň. Boli to trestné oznámenia rodičov detí, ktoré boli sexuálne zneužitú, lekárske správy, ich výpovede, komunikáciu s úradmi i s políciou.

Ako členka parlamentného výboru pre ľudské práva som iniciovala poslanecký prieskum, prostredníctvom ktorého sme získali množstvo informácií o systémovom fungovaní resocializácie na Slovensku. Informácie pochádzali z ústredia a ministerstva práce, z akreditačnej komisie, oddelenia SPODaSK na príslušnom úrade a aj zo samotného zariadenia. Zistili sme, že inštitúcie medzi sebou nekomunikujú, ochranu práv detí zabezpečujú iba formálne, v rôznych oblastiach prestupujú zákon alebo jeho nedodržiavanie akceptujú a svojim konaním alebo nekonaním priamo ohrozujú najlepší záujem dieťaťa.

---

⁹⁸ Centrálny register zmlúv. [online]. <https://www.crz.gov.sk/>. [cit. 28 apríla 2023].
Dostupné z: [Centrálny register zmlúv \(gov.sk\)](https://www.crz.gov.sk/).

Ani dnes sa však nedá povedať, že zbieranie informácií je pri konci. Ešte stále sa mi sporadicky ozývajú klienti alebo zamestnanci zariadenia, ktorí buď neboli v trestnom konaní vypočutí, alebo chceli doplniť zásadné informácie súvisiace s podozreniami z týrania alebo zneužívania klientov. Zatiaľ mám 8 plných šanonov dokumentov týkajúcich sa Čistého dňa.

4) Čo bolo v celom „processe“ najzarážajúcejším faktom?

Ešte nikdy som sa nestretla s tým, a verím, že sa už nikdy nestretnem, že najvyššie štátne orgány pracovali na strane páchatel'ov trestných činov. Robili to s takou vervou a nasadením, že ma neopúšťa pocit, že stále ešte nevieme najzávažnejšie informácie. Na stranu zariadenia sa postavil sám minister práce, premiérov hovorca Erik Tomáš, PR stratégiu pomáhali Tománkovím tvoriť bývalý príslušník SIS Tóth a mafián Kočner. Na strane zariadenia vystupovala komisárka pre deti Tomanová a nakoniec aj premiér Fico.

V tých chvíľach pracovala na strane ochrany práv detí jedine generálna prokuratúra a verejná ochrankyňa práv p. Dubovcová.

5) Koľko dlho trvalo, než sa kompetentné orgány/pudia vysporiadali s tým všetkým po všetkých stránkach?

Dodnes nemám pocit, že by sa s tým vysporiadali. Dvaja zamestnanci zariadenia boli odsúdení za sexuálne zneužitie štyroch maloletých dievčat. Trestné stíhanie vo veci týrania zverenej osoby bolo zastavené a v odôvodnení vyšetrovateľka uviedla, že skutky sa stali, ale nie sú trestným činom. Bývalý premiér a minister práce naďalej pôsobia v politike, komisárka pre deti doslúžila len pred pár mesiacmi a to len s ohľadom na jej pokročilý vek. Práca vyšetrovateľky, ktorá pôsobila tak, že bola motivovaná niečím iným, než zisťovaním pravdy bola inšpekciou PZ odobrená. Manželia Tománkoví museli vrátiť jednu z dvoch budov župe.⁹⁹ Druhú vrátiť odmietajú a súdia sa s Trnavským samosprávnym krajom. Tománek je naďalej pracovníkom spriazneného resocializačného strediska a jeho manželka je jednou z právnych zástupkyň mafiána Kočnera. Nedávno Ministerstvo žaloval klient Čistého dňa, ktorého zastupuje Zuzana Tománková Miková. Odňatím akreditácie resocializačnému zariadeniu boli podľa žaloby poškodené jeho práva. Súd rozhodnutie ministra Richtera o odňatí akreditácie zrušil. Tománková ako právna zástupkyňa zariadenia podala na mňa niekoľko trestných oznámení, ktoré boli zastavené v začiatku prípravného konania a neskôr päť žalôb za poškodenie dobrého mena, s ktorých je dnes len jedno právoplatne skončené zamietnutím.

---

⁹⁹ župa = samosprávny kraj (pozn aut.)

6) Má to celé nejakú dohru až do dnešných dní?

Najbolestnejšiu dohru to má v životoch detí, ktorí sú dnes už dospelými ľuďmi a musia sa vyrovnat' s tým, že pod gesciou štátu boli nielen šikanované, ale vo chvíli, keď sa obracali o pomoc, nikto im nepomohol, ich trápenie bolo zosmiešňované, bagatelizované a oni boli dehonestovaní. Niekoľko ľudí pojalo túto tragickú kauzu ako námet k svojej umeleckej tvorbe, ale bohužiaľ sa fakticky vôbec nič nezmenilo. Na základe výpovedí detí bol však pozmenený zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a to tak, že je v ňom dnes taxatívne vymenované, čo všetko sa týmto deťom dialo a je to vyhlásené za protizákonné. §7, ods. 3, 305/2005 („*Pri vykonávaní opatrení podľa tohto zákona je zakázané používať všetky formy telesných trestov na dieťaťu a iné hrubé alebo ponižujúce formy zaobchádzania a formy trestania dieťaťa, ktoré mu spôsobujú alebo môžu spôsobiť fyzickú ujmu alebo psychickú ujmu. Pri vykonávaní opatrení podľa tohto zákona je zakázané používať ako výchovný prostriedok zákaz kontaktu s rodičmi a ďalšími blízkymi osobami, sociálne vylúčenie, vyžadovanie neprimeraných fyzických výkonov, zásahov do vonkajšieho vzhľadu a nosenia znevažujúceho oblečenia, neodôvodnené zasahovanie do stravovania a iné výchovné prostriedky a postupy práce, ktoré dieťaťu môžu spôsobiť poníženie a môžu neprimerane zasiahnuť do jeho ľudskej dôstojnosti. Voči dieťaťu je zakázané použiť výchovný prostriedok len preto, že je súčasťou rovnakej skupiny detí ako dieťa, pri výchove ktorého má byť použitý výchovný prostriedok. Dieťa nesmie byť zodpovedné za rozhodovanie alebo určovanie výchovných prostriedkov pre iné dieťa.*“)¹⁰⁰

Minister Richter za svojho pôsobenia tvrdil, že bude bazírovať na tom, aby resocializácia prebiehala v štátnych centrách, nie v strediskách, ktoré založia neziskové organizácie. V r. 2018 preto zriadil veľmi zaujímavé resocializačné zariadenie CDR Semeteš, ktoré sa vo svojej výročnej správe chváli, že má 50 zamestnancov a prijíma deti na základe rozhodnutia súdu, no v centrálnom registri zmlúv nie je uložená ani jediná zmluva s ústredím práce.

Kauza Čistý deň bola sondou do čiernej diery sociálnoprávnej ochrany detí na Slovensku. Odhalila neskutočný neporiadok, šlendriánstvo a množstvo systémových dier. Ak by sa na základe týchto odhalení okamžite všetko napravilo, mohla byť táto kauza začiatkom očisty tejto sféry.

---

¹⁰⁰ Zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 7.

7) Zvládli sme to ako spoločnosť?

Myslím, že sme to zvládli najhoršie ako sa dalo. OČTK zametali pod koberec sexuálne zneužívanie detí, kuratela ich nechala napospas šlendriánom a sexuálnym predátorom, politické špičky dávali ruku do ohňa za páchatel'ov, novinári spochybňovali obeť a ľudia si zakrývali oči, lebo im bolo zat'ažko uverit', že sa to deje za ich humnami. A keďže sa nič nezmenilo, v každom ďalšom podobnom prípade si týmto všetkým budeme musieť prejsť znova, až dokiaľ sa nenaučíme pevne stáť na strane ľudských práv a najmä práv dieťaťa.

8) Ako sociálna pracovníčka – máte aj nejakú inú skúsenosť s RZ ?

Navštívila som niekoľko resocializačných zariadení, no v žiadnom z nich som sa nestretla s takými bizarnými výjavmi ako v Čistom dni. Tieto zariadenia neboli predimenzované ako Čistý deň. Z neznámeho dôvodu toto zariadenie malo kapacitu 44 detí. Ostatné štyri centrá ani nie polovicu tohto počtu. V tak obrovskej skupine detí sa samozrejme práca dieťaťom musela scvrknúť na stráženie davu a k žiadnej resocializácii teda ani neprišlo.

9) Na základe čoho a od koľkých rokov je možné stať sa chovancom v RZ?

Z mojej skúsenosti tam bývali prijímané deti od 14 rokov, ale zákon vekovú hranicu nevymedzuje.

10) Ako prebieha také prijatie (od začiatku po koniec) chovanca do obdobného zariadenia? Aké všetky subjekty sú zapojené do procesu?

1. Príslušný UPSVR a jeho oddelenie sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately – odporučí rodičom vhodné zariadenie, ak je nutná resocializácia. Po kauze ČD musia deti predtým podstúpiť detoxikáciu pod dohľadom psychiatra.

2. UPSVR v úlohe kolízneho opatrovníka podáva návrh na súd na realizáciu výchovného opatrenia pobytovou formou vo vybranom zariadení.

3. Príslušný súd sa zoznámí s návrhom a väčšinou bez námietok vyhovie kolíznemu opatrovníkovi.

4. Po čase určenom v rozsudku je dieťa z ústavného zariadenia prepustené, alebo dáva kolízny opatrovník nový návrh na predĺženie pobytu na základe podnetu od zariadenia. Súd opäť zväčša bez námietok prijíma. Dieťa do konania neprizýva, jeho názor nezisťuje.
5. Kolízny opatrovník má povinnosť kontaktovať dieťa v zariadení a zisťovať priebeh resocializácie, ako sa mu darí a či sú dodržiavané jeho práva.
6. Dodržiavanie práv dieťaťa a dodržiavanie zákonnosti zisťuje resp. mala by zisťovať pravidelne v zariadení cca na polročnej báze príslušná prokuratúra.
7. Po prepustení dieťaťa výsledok resocializácie a neskoršie adaptovanie sa dieťaťa na bežný život nie je sledované ani zaznamenávané.

11) V čase nedávnej voľby DO ste boli nominovaná na túto pozíciu– aké kompetencie má DO v súvislosti s RZ a prečo je táto funkcia tak dôležitá?

Pozícia sa volá Komisár pre deti a jeho pôsobnosť upravuje Zákon o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Komisár a jeho úrad má v kompetenciách robiť monitoring dodržiavania práv dieťaťa, navštevovať zariadenia, komunikovať s deťmi bez účasti ďalších osôb, nahliadať do spisov, prichádzať s iniciatívou na exekutívne, systémové ale i legislatívne zmeny, oslovuje zákonodarcov prostredníctvom výročných a mimoriadnych správ a samozrejme rieši jednotlivé prípady vyplývajúce z podnetov, kde deti samotné alebo ich blízki či zákonní zástupcovia oznamujú podozrenia z porušovania práv dieťaťa. S aktívnou a odborne zdatnou osobou na tomto mieste by mali deti na Slovensku veľkú pomoc pri obrane svojich práv a najlepšieho záujmu.

12) Akú úlohu „zohrala“ bývalá ombudsmanka v kauze Čistý deň?

V celom súkolí hrala úlohu obhajkyne zariadenia. Prichádzala s neodbornými závermi, vynášala médiám súkromnú komunikáciu detí, konzultovala svoje závery s mafiánom Kočnerom, vytvárala okolo svojej činnosti hmlu, aby nebolo zreteľné, že pre deti nerobí to, k čomu bol jej úrad určený. S obhajobou zariadenia vystupovala pred parlamentným výborom pre ľudské práva, dehonestovala obeť a bez akýchkoľvek rozpakov verejne, úmyselne a bez rozpakov ohovárala rodičov detí. Informácie si nepreverovala a jej snahou bolo systematicky zavádzať verejnosť.

Je pravdepodobné, že k tomu bola motivovaná svojim straníckym šéfom, nakoľko v čase výkonu funkcie mala členstvo v strane SMER iba pozastavené. Jej konanie teda mohlo byť politickou objednávkou na utíšenie alebo fragmentovanie kauzy, ktorá hýbala spoločnosťou počas ich vlády. Starosť o dodržiavanie práv detí alebo o chránenie ich najlepšieho záujmu neprejavila. Venovala sa výhradne obrane štátnych inštitúcií.

Vzhľadom na fakt, že tieto riadky sú doslovnou kópiou písomných odpovedí respondentky, autorkou práce boli čítané v rovnakom poradí ako sú umiestnené aj v tejto práci. Pár odpovedí bolo potrebné doslova rozdýchať, byť o kauze som bola oboznámená už dávno a mnoho skutočností je známych už dlho - z médií.

Pre účely diplomovej práce autorke neprišlo jednak profesionálne, a v otázke prezentovanej problematiky hlavne férové citovať či akokoľvek inak používať výňatky z rôznych článkov. V čase najvyššieho povedomia verejnosti o kauze (približne rok 2018) sa témy ujali v podstate všetky mienkotvorné médiá; ako to však býva; o patričnú dávku bulvarizácie a senzácie, ktorými každé médium potrebuje fakty „okorenit“, nebola ochudobnená ani táto vec. Najvyššiu mieru autenticity vedela poskytnúť výlučne Natália Blahová, a som nesmierne vďačná, že sa toho ujala.

Zodpovedané otázky boli kladené v danom poradí aj daným štýlom absolútne zámerne;

- časť o Čistom dni, jeho (ne) fungovaní, priebehu celej kauzy, jej dopadov do súčasnosti – toto všetko sa týkalo Natálie bytostne, hlavný dôvod jej oslovenia na rozhovor.
- časť ohľadne resocializačných zariadení bola podstatná kvôli vysvetleniu samotného fungovania a procesu prijímania do takýchto zariadení. Keďže Natália je sociálna pracovníčka a počas dlhoročnej profesionálnej praxe zažila tento postup a prípady aj mimo excusu s Čistým dňom nespočetne veľa ráz, nebol dôvod nepýtať sa. Obzvlášť preto, že literatúra hovoriaca o zariadeniach doposiaľ neexistuje a riadime sa len zákonom, vyhláškou, dôvodovou správou a môžeme sa inšpirovať už schválenými resocializačnými programami iných zariadení, ktoré majú zverejnené na svojich web stránkach.
- časť o vtedajšej detskej ombudsmanke nebolo snáď ani možné vynechať, keďže do Čistého dňa bola zainteresovaná.

4. Záver

Cieľom tejto diplomovej práce bolo predostrieť tematiku ústavnej výchovy v Česku a ústavnej starostlivosti na Slovensku, miestami porovnávajúc lepšie či horšie stránky každej z nich. Cieľom bolo zamerať sa hlavne na hmotne – právne úpravy. Aktuálne dáta k ústavnej starostlivosti predostreli čísla, ktoré sa síce týkali aj rokov pandémie COVID -19, avšak možno skonštatovať že ich natoľko neovplyvnil ako sa (možno) očakávalo. Nasledovným úmyslom bolo bližšie predstavenie inštitútu resocializačných stredísk a ich bližšieho fungovania. V priebehu písania práce došlo k jednoznačnému zisteniu, že inšpiráciu v literatúre nemožno na túto tému hľadať, a je potrebné opierať sa o aktuálne znenia zákonov a vyhlášok, a následne prehľadajúc resocializačné programy jednotlivých zariadení, ktoré v zmysle zákona museli vypracovať.

Na neskôr rozoberanú kauzu Čistý deň a taktiež bližšie priblíženie týchto zariadení bol autorkou využitý rozhovor, pretože vzhľadom na situáciu neexistovala lepšia a autentickejšia voľba zdroja a informácii ako takých.

Určité pasáže mohli jednoznačne navodzovať vlnu neúnosného pesimizmu, najmä v prípade rozhovoru, kde boli rozoberané vysoko citlivé a páľčivé témy, aj keď záverom, bohužiaľ, možno konštatovať ako najtragickejšie jednoznačne to, že časom dôjde k „vyšumeniu“ čohokoľvek strašného, ako sme si na Slovensku už zvykli. Preto túto prácu, aj prostredníctvom rozhovoru priamo s osobou stojacou za odhalením niečoho tak ohavného ako bol Čistý deň považujem za oficiálny, študentský výkrik do temnoty, ktorý zostane v databázach a možno raz niekomu pripomenie, čo sa skutočne dialo a nemožno dopustiť repete.

Vzhľadom na všetky vyššie uvedené skutočnosti, v súlade s vymedzením obsahom práce a neskorším pokrytím nastolených tém a pod-tém považujem cieľ tejto práce za splnený.

Vďaka za možnosť.

5. Zoznam použitých zdrojov

1. Monografie

- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnícký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1865 s.
- HENDRYCH, D. a kol. *Právnícký slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 1340 s.
- PSUTKA, J. Péče o jmění nezletilého dítěte. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 491 s.
- ŠÍNOVÁ, Renata. Pocta Milaně Hrušákové. Praha: C. H. Beck, 2022, 404 s.

2. Komentár

- HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, 586 s.
- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, 1380 s.
- HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. *Komentář ke Listině základních práv a svobod – 1. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2021. 1216 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1250 s.
- HOVORKA, D., KRÍSTEK, A., MACELA, M., TRUBAČOVÁ, K., ZÁRASOVÁ, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020.
- ROGALEWICZOVÁ, R., CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2018, 782 s.
- KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1687 s.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022.
- HORVÁTH, E. a VARGA, E. *Zákon o rodine – komentár*. 1. vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2009. 672 s.
- PAVELKOVÁ, B. *Zákon o rodine. Komentár*. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, 688 s.

- SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, TOMAŠOVIČ, Marek, KOTRECOVÁ, Alexandra a kol. *Civilný mimosporový poriadok. 1. vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, 1112 s.
- DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky. 2. vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2019, 1792 s.

3. Odborné články z elektronických zdrojov

- VYSKOČIL, F. *Dítě v ústavu* [online]. sancedetem.cz. 13. dubna 2012, aktualizováno 17. března 2022 [cit. 12. ledna 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/dite-v-ustavu>
- VANČÁKOVÁ, M. Virtuální knihovna NRP: *Institucionální (ústavní) péče o dítě* [online]. 2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite/>.
- SOVOVÁ, Olga; ZDRAŽILOVÁ, Jana. *Dítě v ústavní výchově* [online], 2022, č. 6, s. 16. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.
- TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě v České republice*. Studentská práce [online databáze], 2016, Dostupné z: www.aspi.cz.
- ČERNÝ, Pavel. *Kojenecké ústavy se mění*. [online]. statistikaamy.cz, 4. února 2022 [cit. 16. ledna 2020]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2022/02/04/kojenecke-ustavy-se-meni>.
- PRÁVO NA DĚTSTVÍ: *Typy ústavní péče* [online]. 2013 [cit. 2021-05-22]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/deti/tvoje-situace/jsi-v-ustavu/typy-ustavni-pece>.
- KRÍSTEK, Adam. *Změny v rodinněprávní úpravě ústavní výchovy na Slovensku*. Právo a rodina [online databáze], 2016, č. 12 [cit. 18. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.

4. Důvodové správy

- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku č. 89/2012 Dz.
- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, č. 109/2002 Dz.
- Vláda: Důvodová zpráva k návrhu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, č. 359/1999 Dz.

- Vláda: Dôvodová správa k zákonu č. 61/2018 Z.z., o sociálnoprávnej ochrane detí.
- Vláda: Dôvodová správa č. 36/2005 Ds k Zákonu o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

5. Právne predpisy

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, Čl. V.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústava č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Oznámenie č. 104/1991 Zb., Dohovor o právach dieťaťa .
- Zákon č. 305/2005 Z.z., o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 61/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 36/2005 Z.z., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 165/2015 Z.z., Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov.
- Vyhláška č. 103/2018 Z. z., Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

6. Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 9. dubna 1997, spis. zn. Pl. ÚS 31/96 (N41/7 SbNU 279).
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, spis. zn. 23848/04, ze dne 26. 10. 2006.
- Správa Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 22. 5. 1985, spis. zn. Cpj 13/85.

7. Internetové stránky a ostatní internetové zdroje

- Výkladové stanovisko č. 18 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 14. února 2014—k problematice nového (dalšího) rozhodnutí o svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2014. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko_18.pdf.
- ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. Základné výsledky sčítania ľudu, domov a bytov 2021 [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/pocet-obyvatelov/OB/SK0416523381/OB>.
- EURÓPSKA ÚNIA. Komisia Európskej únie. OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE Únia rovnosti: strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov. Brusel, 19. februára 2020, COM (2020) 65 final [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0620&from=EN>.
- MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Atlas rómskych komunít na Slovensku [online]. 2019. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/atlas_rom-kom.pdf.

- OPEN SOCIETY FOUNDATION. Rómske deti v detských domovoch tvoria väčšinu: Chýbajú podmienky na ich adaptáciu [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://osf.sk/pribehy/pribehy-eea/romske-deti-v-detskych-domovoch-tvorja-vacsinu-chybaju-podmienky-na-ich-adaptaciju/> .

- EURÓPSKA ÚNIA. Uznesenie Európskeho parlamentu z 5. októbra 2022 o situácii Rómov žijúcich v osadách v EÚ (2022/2662(RSP)) [online]. 5. októbra 2022. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0343&from=EN>.

- EURÓPSKA KOMISIA. Odôvodnené stanovisko. Boj proti diskriminácii: Komisia zasiela SLOVENSKU odôvodnené stanovisko, v ktorom ho žiada, aby dodržiavalo pravidlá EÚ týkajúce sa rovnakého zaobchádzania s rómskymi žiakmi [online]. Brusel, 10. októbra 2019. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/SK/INF_19_5950.

- EURÓPSKA KOMISIA. Európska komisia sa rozhodla postúpiť prípad SLOVENSKA Súdnemu dvoru Európskej únie z dôvodu nedostatočného riešenia diskriminácie rómskych detí v školách [online]. Brusel, 19. apríla 2023. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_23_2249?fbclid=IwAR0NtoZ3QoLocj7To6GvOxDvZLqbYOxq_DaplezHiMG11x_sETkGsjG3LY.

- ÚRAD PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. Centrum pre deti a rodiny (CDR), na vykonávanie resocializačného programu (od 1.1.2019) [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://www.upsvr.gov.sk/socialne-veci-a-rodina/rodina/opatrenia-socialnopravnej-ochrany-deti-a-socialnej-kurately/socialna-kuratela/centrum-pre-deti-a-rodiny-cdr-na-vykonavanie-resocializacneho-programu-od-1.1.2019.html?page_id=848427.

- DROGY.ORG. Resocializačné zariadenia [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://drogy.org/resocializacne-zariadenia/> .

- WIKIPÉDIA: Slobodná encyklopédia. Natália Blahová [online]. [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Nat%C3%A1lia_Blahov%C3%A1.
- BLAHOVÁ, Natália. Requiem pre znásilnené dievčatá. [online]. <https://dennikn.sk/blog>, 9. septembra 2016 [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/555546/requiem-pre-znasilnene-dievcata/>.
- NICHOLSON, Tom. Liečia z drog. Peniaze dostali okľukou. [online]. <https://domov.sme.sk/>, 15. decembra 2009 [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/5154639/licia-z-drog-peniaze-dostali-oklukou.html>.
- CENTRÁLNY REGISTER ZMLÚV. [online]. <https://www.crz.gov.sk/> . [cit. 28 apríla 2023]. Dostupné z: [Centrálny register zmlúv | Centrálny register zmlúv \(gov.sk\)](#).

8. Iné

- Téma: Kauza „Čistý deň“ Interview s Natáliou Blahovou, bývalou poslankyňou NR SR, ktorá predmetnú kauzu odhalila , rok 2022 . Trnava .

6. Abstrakt

Táto diplomová práca sa zaoberá ústavnou výchovou; prvá kapitola popisuje legislatívny stav v Českej republike, druhá približuje stav na Slovensku pričom dochádza k menšiemu porovnávaniu právnych úprav aj s ohľadom na rovnakú (aj) právnu minulosť krajín. Ústavná starostlivosť na Slovensku je doplnená tabuľkami za roky 2018 – 2021 z dielne mojich kolegov z Analytického centra Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Tretia kapitola sa venuje resocializačným strediskám v SR. Nosnou časťou tretej kapitoly je rozhovor s Mgr. Natáliou Blahovou, ktorá bližšie približuje fungovanie resocializačných stredísk a zároveň zodpovedá moje otázky o kauze jedného z takýchto zariadení – „Čistý deň“, ktorá otriasla Slovenskom.

Abstract

This thesis deals with institutional care; the first chapter describes the legislative situation in the Czech Republic, the second one approaches the situation in Slovakia, with a minor comparison of legal regulations also regarding the same (also) legal past of the countries. The institutional care in Slovakia is supplemented with tables for the years 2018 - 2021 from the work of my colleagues from the Analytical Centre of the Ministry of Justice of the Slovak Republic. The third chapter is devoted to resocialization centers in Slovakia. The main part of the third chapter is an interview with Mgr. Natalia Blahova, who takes a closer look at the functioning of resocialization centers and answers my questions about the case of one of these facilities - "Čistý deň", which shook Slovakia.

7. Kľúčové slová

Ústavná výchova, ústavná starostlivosť, rodinné právo, Česko, Slovensko, resocializačné zariadenie, resocializačné stredisko, kauza „Čistý deň“, detský ombudsman, zákon o rodine, občanský zákoník, zákon o sociálne-právnej ochrane detí, zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a kuratele

Key words

institutional care, family law, Czech Republic, Slovakia, resocialization institution, resocialization center, "Čistý deň" case, children's ombudsman, Family Act, Civil Code, Act on the Social Law Protection of Children, Act on the Social Law Protection of Children and Guardianship